

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

(вправи для студентів спеціальності «Менеджмент»)

Дніпропетровськ

ДВНЗ «НГУ»

2015

УДК 330.1
ББК 65.01
А – 65

Рекомендовано вченою радою НГУ як практикум (протокол № від р.)

Рецензенти:

В.М. Тарасевич, д. ек. н., професор, зав. кафедри політекономії Національної металургійної академії України;

Н.І. Кобзар, к. ек. н., доцент, зав. кафедри економічної теорії та права Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Основи економічної теорії (для студентів неекономічних спеціальностей).
Вправи для студентів спеціальності «Менеджмент» / Укладачі: Пилипенко Г. М.,
Андрейчикова А. М. – Д.: Національний гірничий університет, 2015. – 109 с.

Запропоновані вправи для студентів спеціальності «Менеджмент» створено у відповідності з типовою програмою нормативної дисципліни «Основи економічної теорії». Кожна представлена тема містить завдання, що сприяють засвоєнню термінів дисципліни, а також тести для самоконтролю студентів. Окремим блоком подано твердження, які студент має оцінити на предмет правильності або неправильності та аргументувати відповідь. Вправи можуть ефективно використовуватися як для самостійного контролю студентами процесу засвоєння курсу, так і для проведення семінарських занять і проведенні поточного контролю.

ВСТУП

Економічна теорія належить до тих навчальних дисциплін, які забезпечують фундаментальну підготовку студентів вищих навчальних закладів.

Основною метою викладання дисципліни “Основи економічної теорії” є комплексне вивчення економічних відносин як форми суспільного виробництва, пізнання проблем ефективного використання суспільством обмежених виробничих ресурсів у задоволенні людських потреб, які невинно зростають, формування основ економічного мислення у майбутніх спеціалістів, а також набуття базових економічних знань.

Основними завданнями дисципліни є

- наукове обґрунтування загальних основ економічного життя суспільства;
- пізнання закономірностей розвитку суспільного виробництва;
- з'ясування механізмів дії економічних законів і механізм використання їх людьми у процесі господарської діяльності;
- визначення суттєвих рис основних соціально-економічних систем та напрямків їх еволюції;
- з'ясування ролі економічної теорії у розробці шляхів формування соціально орієнтованої економічної системи суспільства.
- розуміння студентами основних закономірностей розвитку та функціонування економічних систем;
- пізнання суті та факторів формування попиту та пропонування товарів, механізму ринкової координації;
- розуміння суті та умов підприємницької діяльності, конкуренції та монополії;
- вивчення необхідності, основних напрямків, методів та інструментів державного регулювання економіки; співвідношення ринку та держави в досягненні динамічної збалансованості економічної системи;

– вивчення основних форм міжнародних економічних зв'язків, тенденцій їх розвитку.

Навчальна дисципліна “Основи економічної теорії” вивчається як сукупність модулів, що підлягає підсумковому контролю.

Модуль – це задокументована сукупність змістовних модулів, що реалізується певними видами навчальних занять з визначеними цілями (лекції, практичні, семінарські). Курс “Основи економічної теорії” передбачає виконання модулів.

Змістовий модуль – сукупність навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності об'єктові та подана в освітньо-професійній програмі підготовки фахівців (ОПП).

Робоча програма дисципліни створюється на базі стандарту вищого навчального закладу “Програма навчальної дисципліни “Основи економічної теорії””.

Робоча програма містить склад модулів дисципліни, розподіл часу на їх засвоєння, терміни контролю.

Процес навчання потребує постійного зворотнього зв'язку між викладачем та студентом для забезпечення своєчасного корегування змісту та методики подання навчального матеріалу. Не менш важливим є контроль знань самими студентами, виявлення недостатньо засвоєних тем. На досягнення зазначеного і спрямоване видання цього збірника. Крім того, виконання запропонованих завдань дасть змогу набути навичок практичного використання отриманих теоретичних знань.

Запропоновані вправи розроблені за типовою програмою нормативного курсу “Основи економічної теорії”, який вивчають студенти всіх неекономічних спеціальностей вищих навчальних закладів України. В основу покладено вправи, апробовані у ряді навчальних закладів Дніпропетровська: Національному гірничому університеті, Дніпропетровському університеті економіки та права, Придніпровській державній академії будівництва та архітектури.

З більшості тем курсу комплект вправ включає такі складові:

- вправи на пізнання основних термінів та понять;
- тестові завдання;
- задачі;
- запитання для обговорення на семінарських заняттях, які потребують відповіді правильно/неправильно.

Викладач за допомогою поданих вправ може досить швидко та ефективно визначати рівень підготовки кожного студента з тієї чи іншої теми, формувати блоки завдань для проведення різних форм поточного та підсумкового контролю. Вправи підготовлені таким чином, що більшість з них легко трансформуються у запитання для програмованого контролю за допомогою ПЕОМ.

Практикум містить також список літератури, з вивченням якої студенти поглиблюють знання з економічної теорії.

ТЕМА 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: ПРЕДМЕТ ТА МЕТОДИ ПІЗНАННЯ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться нижче, знайдіть відповідний термін або поняття

1. Абстрактне, логічне, теоретичне поняття, яке в узагальненому вигляді виражає суттєві властивості економічних явищ і процесів.
2. Безперервний розвиток потреб – рушійна сила економічного та духовного прогресу людства, що у свою чергу стимулює появу нових потреб.
3. Блага, обсяги яких менші за існуючі потреби.
4. Вивчення дії одного з чинників за умови, що інші чинники незмінні.
5. Внутрішній мотив, який спонукає до економічної діяльності.
6. Метод економічної теорії, який полягає в поглибленому пізнанні реальних економічних процесів шляхом виокремлення основних, найсуттєвіших ознак сторін певного явища, позбавлених усього випадкового, неістотного.
7. Метод пізнання від загального до одиничного.
8. Метод пізнання від окремого до загального.
9. Найсуттєвіші, стійкі, постійно повторювані, причинно-наслідкові взаємозв'язки і взаємозалежності економічних процесів та явищ.
10. Наука про відносини між людьми у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ і послуг.
11. Сукупність прийомів, засобів і принципів, за допомогою яких досліджуються категорії і закони функціонування та розвитку економічних систем.
12. Сукупність фізичних та інтелектуальних здібностей людини, які вона використовує в процесі праці; здатність людини до праці.
13. Усе те, що необхідно для виробництва потрібних людям товарів і послуг.
14. Цілісна система заходів держави, спрямованих на розвиток національної економіки в інтересах усіх соціальних груп суспільства.

Терміни і поняття

а) Ресурси;	л) економічна теорія.
б) дедукція;	м) економічний закон зростання потреб;
в) економічна категорія;	н) економічні блага;
г) економічна політика;	о) потреба;
д) припущення «за інших незмінних умов»;	п) робоча сила.
е) економічний закон;	
ж) індукція;	
и) метод економічної теорії;	
к) наукове абстрагування;	

Вправа 2. Знайдіть єдино правильну відповідь

1. Економічна теорія – це наука про:

- а) суспільство на різних стадіях його розвитку;
- б) відносини в суспільстві з приводу раціонального використання обмежених ресурсів;
- в) управління підприємствами для досягнення максимального прибутку;
- г) вибір ефективної державної політики для рішення актуальних соціальних проблем.

2. Проблема вибору, з якою постійно зустрічаються економічні суб'єкти, зумовлена тим, що:

- а) люди прагнуть якнайкраще задовольнити свої потреби;
- б) люди мають різні смаки та уподобання;
- в) потреби людей безмежні, а ресурси обмежені;
- г) люди прагнуть досягти вищого рівня добробуту.

3. Обмеженість економічних ресурсів означає, що:

- а) для виробництва товарів з метою задоволення потреб вони наявні в недостатній кількості;
- б) ресурсів вистачає тільки на виробництво засобів виробництва;
- в) ресурсів вистачає тільки на виробництво предметів споживання;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. З перерахованих властивостей для ресурсів не характерна:

- а) обмеженість;
- б) різноманітність;
- в) безмежність;
- г) корисність.

5. Економічне вчення, яке відстоює абсолютно достатні можливості ринку для ефективного регулювання економічних процесів – це:

- а) меркантилізм;
- б) класична економічна теорія;
- в) кейнсіанство;
- г) правильна відповідь відсутня.

6. Представники якого напрямку в економічній науці вважали торгівлю джерелом багатства суспільства?

- а) неокласика;
- в) класична політекономія;
- б) меркантилізм;
- г) теорія соціального ринкового господарства.

7. Хто першим увів до наукового вжитку термін «Політична економія»?

- а) Ф. Кене;
- б) А.де Монкретьєн;
- в) Арістотель;
- г) А. Сміт.

8. Представником класичної політекономії є:

- а) Арістотель;
- б) А.де Монкретьєн;
- в) А. Сміт;
- г) Д. Кейнс.

9. Сукупність прийомів, засобів та принципів, за допомогою яких досліджуються категорії і закони функціонування та розвитку економічних систем:

- а) причинно-наслідкові зв'язки;
- б) методи економічної теорії;
- в) економічне моделювання;
- г) правильно – пп. а, б.

10. До методів економічної теорії не входить:

- а) індукція;
- б) наукове абстрагування;
- в) дедукція;
- г) правильна відповідь відсутня.

11. Яке з визначень точніше передає суть індуктивного методу пізнання:

- а) це навмисне спрощення досліджуваного об'єкта для більш глибокого вивчення його визначених сторін;
- б) це висування попередніх формулювань економічних законів і наступна їхня перевірка на фактах;
- в) це рух від окремих фактів до загальних висновків, узагальнень;
- г) це проведення лабораторного експерименту, на підставі якого формулюється певна залежність між економічними явищами.

12. Яке з визначень точніше передає сутність дедуктивного методу пізнання?

- а) це рух від окремих фактів до загальних висновків;
- б) це висування гіпотез та подальша їх перевірка на фактах;
- в) це перевірка на достовірність фактів;
- г) правильно – пп. а, б, в.

13. Яке з визначень передає суть методу абстрагування?

а) висування попередніх формулювань економічних законів та їх подальша перевірка;

б) навмисне спрощення досліджуваного об'єкта для більш глибокого вивчення його окремих сторін;

в) рух від окремих фактів до загальних висновків та узагальнень;

г) це проведення лабораторного експерименту, на підставі якого формулюється певна залежність між економічними явищами.

14. Формування у громадян економічної культури, логіки сучасного економічного мислення – це функція економічної теорії:

а) прогностна;

б) світоглядна;

в) пізнавальна;

г) правильна відповідь відсутня.

15. Зайва серед функцій економічної теорії:

а) пізнавальна;

б) методологічна;

в) практична;

г) правильна відповідь відсутня.

16. Економічна політика:

а) заходи, спрямовані на вирішення економічних проблем;

б) конкуренція різних економічних ідей;

в) здатність управляти економічними процесами;

г) здатність приймати ефективні господарські рішення.

17. Об'єктивні, стійкі, повторювані причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами – це:

а) виробничі відносини;

б) економічні категорії;

в) економічні закони;

г) економічна політика.

18. Правильно визначені економічні закони відбивають:

а) лише приблизний хід економічних подій;

б) найбільш імовірний хід економічних подій;

в) єдино можливий хід економічних подій;

г) не відбивають можливого розвитку економічних подій.

19. За визначенням економічний закон – це:

а) об'єктивно існуючі виробничі відносини;

б) зв'язки між економічними процесами та явищами;

в) теоретичний вираз реальних виробничих відносин.

г) причинно-наслідкові зв'язки між економічними чинниками, які постійно повторюються.

20. *Що не можна вважати особливістю економічних законів?*

- а) менша строгість і точність;
- б) фінкціонування тільки у людському суспільстві;
- в) більша історична змінність;
- г) об'єктивність.

21. *На відміну від законів природи економічні закони:*

- а) мають об'єктивний характер;
- б) мають історичний характер;
- в) пізнаються та використовуються людьми у тій чи іншій діяльності;
- г) правильно – пп. а, б.

22. *Схожість економічних законів і законів природи полягає:*

- а) в об'єктивному характері;
- б) в історичному характері;
- в) у незмінності їх дії;
- г) виявляються через економічну діяльність людей.

23. *Об'єктивність економічних законів означає, що вони:*

- а) завжди виступають як закони суспільного прогресу;
- б) з розвитком суспільства не тільки не сходять з історичної арени, але й відіграють зростаючу роль;
- в) виникають та існують незалежно від волі та свідомості людей;
- г) приймаються абсолютною більшістю людей.

24. *Економічна категорія - це:*

- а) поняття, що відбиває сутнісний бік економічного явища;
- б) слово іноземного походження, яке характеризує відповідний стан економіки;
- в) поняття, включене до економічної енциклопедії;
- г) слово, використовуване в економічній науці.

Вправа 3. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове

1. Предметом економічної теорії є суспільство на різних стадіях його розвитку.
2. Економічна теорія вивчає всі сфери життєдіяльності людини.

3. В основі проблеми вибору лежить протиріччя між безмежністю потреб і взаємозамінністю ресурсів.
4. Фізіократи вважали торгівлю джерелом багатства нації.
5. Потреби мають незмінний характер.
6. Найвищі запити людини можуть виступати на перший план тоді, коли не задоволені найнагальніші.
7. Як правило, зростання потреб збігається з рівнем фактичного споживання.
8. Зростання та розвиток потреб завжди випереджують можливості виробництва.
9. Виробництво задовольняє наявні та створює нові потреби.
10. Економічні інтереси суб'єктів економічних відносин спрямовані на максимізацію прибутку.
11. Суперечлива взаємодія потреб та виробництва є рушійною силою соціально-економічного розвитку.
12. Блага – це засоби задоволення людських потреб.
13. Матеріальну основу задоволення потреб складає обмін.
14. За характером виникнення розрізняють первинні та нематеріальні потреби.
15. За формою задоволення виділяють кінцеві і проміжні потреби.
16. В основі піраміди потреб за А.Маслоу знаходяться соціальні потреби.
17. Основною властивістю економічних ресурсів є обмеженість.
18. Гіпотеза – попереднє судження, яке потребує перевірки на фактах.
19. Якщо гіпотеза підтверджена практично, то використані в ній теоретичні судження завжди правильні.
20. Абстрагування – навмисне спрощення досліджуваного об'єкта.
21. Виховна функція економічної теорії не сприяє формуванню життєвих принципів громадян.
22. Економічна політика, здійснювана з успіхом в одних умовах, може бути помилковою в інших.
23. Між економічними законами та законами природи немає ніяких відмінностей.
24. Економічні закони і закони природи мають спільні риси.
25. Економічні закони на відміну від законів природи залежать від свідомості людей та їх діяльності.
26. Економічні категорії – це об'єктивні стійкі, повторювані причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами.

Термінологічний словник

Аналіз - метод дослідження, за якого об'єкт дослідження розкладається на складові, кожна з яких вивчають окремо.

Дедукція - метод пізнання від загального до одиничного.

Економічна категорія - абстрактне, логічне, теоретичне поняття, яке в узагальненому вигляді виражає суттєві властивості економічних явищ і процесів.

Економічна політика - цілісна система заходів держави, спрямованих на розвиток національної економіки в інтересах усіх соціальних груп суспільства.

Економічне моделювання - формалізований опис економічних процесів і явищ, структура якого абстрактно відтворює реальну картину економічного життя.

Економічний закон - найсуттєвіші, стійкі, постійно повторювані, причинно-наслідкові взаємозв'язки і взаємозалежності економічних процесів та явищ.

Індукція - метод пізнання від окремого до загального.

Метод політекономії - сукупність прийомів, засобів і принципів, за допомогою яких досліджуються категорії і закони функціонування та розвитку економічних систем.

Наукова абстракція - метод політекономії, який полягає в поглибленому пізнанні реальних економічних процесів шляхом виокремлення основних, найсуттєвіших ознак сторін певного явища, позбавлених усього випадкового, неістотного.

Предмет економічної теорії - наука про відносини між людьми у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ і послуг.

Синтез - метод дослідження, при якому відбувається об'єднання різних елементів, сторін об'єкта в єдине ціле з урахуванням взаємозв'язків між ними.

Економічний закон зростання потреб - безперервний розвиток потреб – рушійна сила економічного та духовного прогресу людства, що у свою чергу стимулює появу нових потреб.

Економічні інтереси - усвідомлене прагнення економічних суб'єктів задовольнити певні потреби, що є об'єктивним спонукальним мотивом до їх господарської діяльності.

Економічні потреби - потреби в економічних благах.

Потреба - внутрішній мотив, який спонукає до економічної діяльності.

ТЕМА 2. СУСПІЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ФОРМИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Грошовий обіг - рух грошей у готівковій і безготівковій формах, який обслуговує реалізацію товарів і нетоварних платежів у господарстві.

Економічне відокремлення виробників - відокремленість виробників, яка робить їх економічно самостійними товаровласниками. Вони самі, на свій страх і ризик, вирішують, що, де, коли і скільки виготовляти, з ким і на яких умовах здійснювати обмін.

Закон грошового обігу - стійкі внутрішні зв'язки між кількістю грошей в обігу та масою товарів, рівнем цін, швидкістю обороту грошей.

Інфляція - знецінення грошей, спричинене диспропорцією в суспільному виробництві та порушенням законів грошового обігу, яке виявляється у стійкому зростанні цін на товари і послуги.

Мінова вартість - певне кількісне співвідношення (пропорція), в якій споживні вартості одного роду обмінюються на споживні вартості іншого роду.

Натуральне господарство - тип організації господарства, за якого продукти виробляються для задоволення власних потреб (внутрішнього особистого або виробничого споживання).

Номінальна цінність грошей - цифрове значення на грошах.

Просте товарне виробництво - дрібне виробництво індивідуальних самостійних ремісників та селян, які працюють на ринок.

Реальна цінність грошей - кількість товарів та послуг, які можна придбати за грошову одиницю.

Розвинуте товарне виробництво - вищий ступінь товарної організації господарства, що базується на великій приватній власності, найманій праці та машинній індустрії.

Споживна вартість - здатність товару задовольняти будь-яку потребу людини.

Суспільний поділ праці - поділ праці, який породжує диференціацію (спеціалізацію) виробників на виготовленні певних продуктів або за певними видами діяльності.

Суспільно необхідна праця - уречевлена в товарі суспільна праця виробника.

Суспільно необхідний час - час, потрібний для виготовлення споживної вартості за наявних суспільно нормальних умов виробництва і при середньому в даному суспільстві рівні вмілості та інтенсивності праці.

Товар - економічне благо, що має суспільну споживну вартість та обмінюється на ринку.

Товарне господарство - форма організації суспільного господарства, за якої продукти виробляються не для власного споживання їх виробниками, а спеціально для обміну чи продажу на ринку.

Функція засобу нагромадження - здатність грошей виходити з обігу, тимчасово припиняти свій рух, нагромаджуватися і перетворюватися на скарб.

Функція засобу обігу - здатність грошей бути посередником в обміні товарів та забезпеченні їх обігу.

Функція засобу платежу - обслуговування грошима погашення різноманітних боргових зобов'язань між суб'єктами економічних відносин.

Функція міри вартості - здатність грошей як загального еквівалента вимірювати вартість усіх інших товарів, надаючи їй форму ціни.

Функція світових грошей - здатність грошей обслуговувати міждержавні економічні відносини, пов'язані з розрахунками за зовнішньоторговельні операції, надання кредитів та з іншими угодами.

ВПРАВИ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться нижче, знайдіть відповідний термін або поняття

1. Економічне благо, що має суспільну споживну вартість та обмінюється на ринку.

2. Збільшення обсягів виробництва за рахунок удосконалення факторів виробництва та ефективнішого їх використання.

3. Збільшення обсягів виробництва шляхом кількісного приросту факторів виробництва за їх незмінних якісних характеристик.

4. Здатність товару задовольняти будь-яку потребу людини.

5. Знецінення грошей, спричинене диспропорцією в суспільному виробництві та порушенням законів грошового обігу, яке виявляється у стійкому зростанні цін на товари і послуги.

6. Кількість товарів та послуг, які можна придбати за грошову одиницю.

7. Компоненти, залучені до виробничого процесу (праця, капітал, земля, підприємницькі здібності).

8. Особливий товар, який виконує роль загального еквівалента, виступає посередником в обміні товарів і виражає відносини між людьми щодо виробництва та обміну.

9. Оцінка ступеня корисності блага конкретною людиною.

10. Певне кількісне співвідношення (пропорція), в якій споживні вартості одного роду обмінюються на споживні вартості іншого роду.

11. Поділ праці, який породжує диференціацію (спеціалізацію) виробників на виготовленні певних продуктів або за певними видами діяльності.

12. Ступінь задоволення, яка одержує конкретна людина від споживання якого-небудь товару або послуги.

13. Тип організації господарства, за якого продукти виробляються для задоволення власних потреб (внутрішнього особистого або виробничого споживання).

14. Уречевлена в товарі суспільна праця виробника.

15. Форма організації суспільного господарства, за якої продукти виробляються не для власного споживання їх виробниками, а спеціально для обміну чи продажу на ринку.

Терміни і поняття

а) Вартість;	л) інфляція;
б) корисність;	м) гроші як економічна
в) цінність;	категорія;
г) мінова вартість;	о) реальна вартість грошей;
д) натуральне господарство;	р) інтенсивне економічне
е) споживна вартість;	зростання;
ж) суспільний поділ праці;	т) екстенсивне економічне
и) товар;	зростання;
к) товарне господарство;	ч) фактори виробництва;

Вправа 2. Знайдіть єдино правильну відповідь.

1. Вивчення потреб з боку виробника продукції дає відповідь на запитання:

а) що виробляти;	б) як виробляти;
в) з чого виробляти;	г) правильно – пп. а, б.

2. Чинниками, які викликають відмінності в потребах людей, можуть бути:

- а) фізіологічні особливості;
- б) географічні та кліматичні особливості;
- в) соціально-культурні орієнтири та ступінь інформованості;
- г) правильно – пп. а, б, в.

3. До основних тенденцій зміни потреб не відноситься:

- а) збільшення обсягу споживання благ і послуг;
- б) зміна співвідношення потреб;
- в) скорочення набору потреб;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. Зростання потреб може бути:

а) якісним;	б) кількісним;
в) правильно – пп. а, б;	г) правильна відповідь відсутня.

5. Що з переліченого не задовольняє кінцеві потреби?

а) вантажний автомобіль;	б) кондиціонер;
в) телевізор;	г) побутова пральна машина.

6. Що з переліченого відповідає потребам, які задовольняються індивідуально?

- а) громадський порядок, безпека;
- б) газифікація багатопверхового будинку;
- в) чисте довкілля;
- г) ранкова кава.

7. Які з перерахованих товарів задовольняють проміжні (виробничі) потреби?

- а) фотоальбом, диван;
- б) мікрохвильова піч, телевізор;
- в) сталь, бетонозмішувальна машина;
- г) побутовий пилосос, вечірня сукня.

8. За формою задоволення розрізняють потреби:

- а) індивідуальні і колективні; б) первинні і вторинні;
- в) кінцеві і проміжні; г) правильна відповідь відсутня.

9. За походженням розрізняють потреби:

- а) первинні, вторинні; б) матеріальні, нематеріальні;
- в) виробничі, невиробничі; г) елементарні, вишукані.

10. В основі піраміди А. Маслоу лежать потреби:

- а) самореалізації; б) намагання уникнути ризику;
- в) фізіологічні; г) правильна відповідь відсутня.

11. Що з нижчепереліченого задовольняє первинні потреби за пірамідою А. Маслоу?

- а) житло, їжа, одяг;
- б) безпека, одяг, інформація;
- в) стабільна робота, престижне авто, підручник;
- г) правильна відповідь відсутня.

12. У піраміді Маслоу немає потреб:

- а) фізіологічних; б) соціальних;
- в) у повазі і самоповазі; г) матеріальних.

13. В основі піраміди А. Маслоу лежать потреби:

- а) у самореалізації;
- б) фізіологічні;
- в) намагання уникнути ризику;
- г) правильна відповідь відсутня.

14. Економічні ресурси – це:

- а) природно-кліматичні ресурси;
- б) фінансові ресурси;
- в) усе, що може бути використане у процесі виробництва;
- г) правильна відповідь відсутня.

15. Неопрацьоване нафтове родовище може бути прикладом:

- а) природних ресурсів;
- б) капіталу;
- в) землі;
- г) ринку.

16. З наступного переліку не є економічним благом:

- а) підвідний човен;
- б) дозвілля і розваги;
- в) енергія вітру;
- г) знання.

17. Економічні блага – це такі, які:

- а) споживають люди;
- б) виготовляються в процесі виробництва;
- в) мають обмежену кількість у порівнянні з потребами;
- г) задовольняють індивідуальні потреби.

18. Знайдіть правильний перелік факторів виробництва:

- а) земля, капітал, підприємництво, гроші;
- б) природні ресурси, трудові ресурси, підприємництво ;
- в) земля, праця, підприємництво, капітал;
- г) праця, гроші, капітал, рента.

19. До засобів виробництва відносяться:

- а) сировина;
- б) знаряддя праці;
- в) люди з їхньою здатністю до праці;
- г) правильно – пп. а, б.

20. До предметів праці відноситься:

- а) сировина;
- б) знаряддя праці;
- в) гроші;
- г) правильно – пп. а, б.

21. Що з нижчепереліченого належить до засобів праці?

- а) праця;
- б) гроші;
- в) нафта;
- г) правильна відповідь відсутня.

22. Праця – це:

- а) доцільна, усвідомлена діяльність людей, спрямована на виробництво матеріальних і нематеріальних благ;
- б) сукупність духовних і фізичних сил, що можуть бути використані у виробництві;
- в) уміння й навички людей;
- г) правильна відповідь відсутня.

23. Під робочою силою розуміється:

- а) сама людина;
- б) людина, що володіє професією;
- в) сукупність фізичних і духовних здібностей, якими володіє людина і які вона направляє на виробництво матеріальних і духовних благ;
- г) людина у працездатному віці.

24. До природних ресурсів виробництва не відноситься:

- а) земля, ліси;
- б) мінеральні ресурси;
- в) водяні ресурси;
- г) інструменти.

25. Фізичний капітал - це:

- а) гроші на рахунку у комерційному банку;
- б) створені засоби виробництва;
- в) гроші та створені засоби праці;
- г) правильна відповідь відсутня.

26. Підприємницькі здібності – це здатність:

- а) розуміти технологію виробництва, удосконалювати її;
- б) ефективно організовувати економічні сили в єдиний процес виробництва;
- в) залучати необхідний фізичний капітал для виробництва будь-яких товарів;

г) використовувати у своїй діяльності знання з економіки.

27. Якщо в економіці країни задіяні всі ресурси, то більшу кількість будь-якого продукту:

- а) можуть виробити тільки приватні підприємці;
- б) можна виробити тільки за рахунок скорочення виробництва деяких інших товарів;
- в) може виробити тільки державний сектор економіки;
- г) не можна виробити взагалі.

28. За якої умови не відбудеться зміщення кривої виробничих можливостей тепличного комбінату, який вирощує перець і помідори?

- а) у теплицях висадили нові сорти високоурожайних помідорів;
- б) на комбінаті скоротили посаду агронома по захисту рослин від шкідників;
- в) зростання доходів населення збільшило попит на овочі;
- г) на комбінаті введено в експлуатацію новий тепличний павільйон.

29. Якщо в Україні збільшиться кількість працездатного населення, то за інших незмінних умов крива виробничих можливостей:

- а) не змінить свого положення на графіку;
- б) зрушиться вправо;
- в) змінить кут нахилу;
- г) зрушиться вліво і збільшить кут нахилу.

30. Екстенсивний тип розширення виробництва передбачає:

- а) збільшення обсягів виробництва високими темпами;
- б) розширення виробництва за рахунок підвищення ефективності використання ресурсів;
- в) зростання обсягів виробництва за рахунок залучення додаткових ресурсів;
- г) освоєння нових видів продукції.

31. Екстенсивний тип економічного зростання не забезпечує:

- а) підвищення ефективності суспільного виробництва;
- б) збільшення обсягів виробництва;
- в) збільшення кількості зайнятих в економіці;
- г) правильна відповідь відсутня.

32. *Ефективність виробництва визначається як співвідношення між:*

- а) ціною і середніми загальними витратами;
- б) ціною і граничними витратами;
- в) витратами виробництва та витратами обігу;
- г) результатами виробництва та витратами ресурсів.

33. *Інтенсивний шлях розширення виробництва передбачає:*

- а) нарощування обсягів виробництва високими темпами;
- б) розширення виробництва за рахунок підвищення ефективності використання ресурсів;
- в) високі темпи зростання за рахунок залучення додаткових ресурсів;
- г) всі відповіді правильні.

34. *До факторів інтенсивного економічного зростання належить:*

- а) поліпшення організації виробництва;
- б) збільшення чисельності зайнятих;
- в) залучення у господарський обіг додаткових природних ресурсів;
- г) правильно – пп. а, в.

35. *Прикладом інтенсивного шляху розвитку тваринництва в Україні є:*

- а) збільшення площі посівів кормових культур;
- б) збільшення поголів'я худоби;
- в) здешевлення кредитів фермерам на закупівлю паливно–мастильних матеріалів;
- г) закупівля худоби нових високопродуктивних порід.

36. *Поділ праці - це:*

- а) історично сформована практика торгівлі визначеними товарами у визначених місцях;
- б) значною мірою застаріла традиція, коли здійснюється натуральний обмін результатами праці;
- в) стійке виконання окремих видів господарської діяльності визначеними економічними суб'єктами;
- г) правильно – пп. а, б, в.

37. *Прикладом горизонтального поділу праці може бути розподіл функцій між:*

- а) директором підприємства та начальниками цехів;
- б) загальними зборами акціонерного товариства та спостережною радою;

- в) бухгалтерією та відділом маркетингу на підприємстві;
- г) правильна відповідь відсутня.

38. Прикладом вертикального поділу праці може бути розподіл функцій між:

- а) заготівельним цехом та механічним цехом;
- б) начальником цеху та начальниками дільниць;
- в) підприємствами однієї галузі;
- г) підприємствами різних галузей.

39. До характерних рис натурального господарства не належить:

- а) у край повільні організаційні, технічні і технологічні зміни;
- б) участь у суспільному поділі праці;
- в) відсутність коопераційних зв'язків з іншими господарськими структурами;
- г) правильно – пп. а, б, в.

40. Укажіть твердження, яке не відображає умов, натурального виробництва:

- а) продукти виробляються для внутрішньогосподарського споживання;
- б) використовується суспільний поділ праці;
- в) не існує економічних зв'язків з іншими економічними суб'єктами;
- г) використовується, як правило, примітивні техніка і технологія.

41. Причиною виникнення товарного виробництва є:

- а) поява грошей;
- б) обмеженість ресурсів виробництва;
- в) суспільний поділ праці;
- г) інтенсифікація праці.

42. Із зазначених рис виділіть ту, яка характерна тільки для товарного виробництва:

- а) обмеженість масштабів виробництва;
- б) виробництво продуктів для обміну;
- в) використання засобів виробництва;
- г) правильно – пп. а, б, в.

43. Знайдіть правильне визначення категорії «товар»:

- а) продукт праці, що задовольняє потреби людини;
- б) продукт праці, що задовольняє потреби людини і вироблений для купівлі-продажу;

- в) продукт, створений для споживання іншими;
- г) правильна відповідь відсутня.

44. Споживча вартість товару - це:

- а) здатність задовольняти потреби людини;
- б) пропорція, в якій один товар обмінюється на інший;
- в) втілена у товарі праця;
- г) здатність до обігу.

45. Натуральний обмін – це коли відбувається:

- а) обмін результатами праці між натуральними господарствами;
- б) прямий обмін продуктами праці;
- в) обмін, здійснюваний за формулою Т–Г–Т.
- г) правильно – пп. а, б.

46. Згідно з еволюційною концепцією поява грошей обумовлена тим, що:

- а) люди домовилися про їхню необхідність;
- б) цього вимагали умови обміну товарами;
- в) краще користуватися грошима, ніж їх сурогатами;
- г) гроші надають обміну регулярний характеру.

47. Яку роль виконує товареквівалент?

- а) встановлює пропорції у споживанні товарів;
- б) є засобом виміру вартості обмінюваних товарів;
- в) забезпечує справедливість обміну;
- г) правильно – пп. а, б, в.

48. Гроші як економічна категорія - це:

- а) будь-який товар, що приймається як сплата за всі інші товари та послуги;
- б) особливі паперові та металеві товари, що випускає держава як гроші;
- в) особливі паперові та металеві товари, прийняті у тій чи іншій країні та у певний час як загальний засіб обміну;
- г) правильно – пп. а, б, в.

49. Сутність грошей як економічної категорії – це:

- а) банкнота і розмінна монета в обігу;
- б) загальний еквівалент обміну товарів;
- в) золоті і срібні монети;
- г) правильна відповідь відсутня.

50. Яка країна вважається батьківщиною паперових грошей?

- а) Англія;
- б) Греція;
- в) Китай;
- г) Франція.

51. Виражаючи вартість товару у формі ціни, гроші виконують функцію:

- а) міри вартості;
- б) засобу обігу;
- в) засобу платежу;
- г) засобу нагромадження.

52. При купівлі хліба гроші виконують функцію:

- а) засобу обігу;
- б) засобу нагромадження;
- в) засобу платежу;
- г) міри вартості.

53. Гроші виконують функцію засобу обігу, коли слугують:

- а) посередником в обміні товарів;
- б) знаряддям погашення боргового зобов'язання;
- в) виявляють цінність товарів;
- г) засобом збереження цінності.

54. Гроші виконують функцію засобу платежу, якщо стають:

- а) посередником в обміні товарів;
- б) знаряддям погашення боргового зобов'язання;
- в) світовими грошима;
- г) засобом збереження цінності.

55. За умови продажу товарів у кредит гроші виступають як функція:

- а) засобу платежу;
- б) засобу обігу;
- в) міри вартості;
- г) засобу нагромадження.

56. При безпосередній оплаті сировини виробниками гроші виконують функцію:

- а) міри вартості;
- б) засобу обігу;
- в) засобу платежу;
- г) засобу нагромадження.

57. Функція грошей, найбільш вразлива для інфляції - це:

- а) засіб обігу;
- б) міра вартості;
- в) засіб нагромадження;
- г) правильна відповідь відсутня.

58. *Інфляція викликає:*

- а) зниження реальної цінності грошей;
- б) зростання реальної цінності грошей;
- в) зростання добробуту населення;
- г) правильна відповідь відсутня.

59. *Максимально можливий обсяг виробництва благ та послуг за умови повного та ефективного використання наявних ресурсів – це:*

- а) економічне зростання;
- б) виробничі можливості;
- в) виробництво;
- г) ефективність економіки.

Вправа 3. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове.

1. Підприємницькі здібності – це сукупність знань про механізми функціонування ринкової економіки.
2. Поглиблення поділу праці збільшує залежність між економічними суб'єктами.
3. Поділ праці не впливає на підвищення її продуктивності.
4. Натуральне господарство – форма господарства, де продукти виробляються для задоволення суспільних потреб.
5. Усяка річ, здатна задовольнити ту чи іншу людську потребу, – товар.
6. Мінова вартість – це певне кількісне співвідношення, в якому споживні вартості одного роду обмінюються на споживні вартості іншого роду.
7. Бартер використовувати незручно через необхідність одночасного збігу потреб сторін, що обмінюються.
8. Гроші – це загальновизнаний в економічних відносинах засіб обміну.
9. Під час виплати заробітної плати гроші виконують функцію засобу обігу.
10. Існують тільки дві функції грошей: міра вартості і засіб нагромадження.
11. Сталість грошей супроводжується ефективним виконанням їх основних функцій.
12. Номінальна цінність грошей визначається кількістю товарів та послуг, які можна придбати за грошову одиницю.
13. Зростання реальної цінності грошей свідчить про інфляцію.
14. Цінність грошей перебуває в зворотній залежності від цін.
15. Лінія виробничих можливостей показує максимальні обсяги благ, які можна виробити в даній економічній системі з даними ресурсами.
16. Відношення між витратами ресурсів до обсягів товарів і послуг, створених у результаті використання цих ресурсів, – це економічна ефективність.

17. Екстенсивне економічне зростання не характерне для сучасного етапу економічного розвитку.

18. Нарощування виробничих можливостей суспільства шляхом збільшення кількості ресурсів свідчить про інтенсивний шлях розвитку.

19. Поліпшення організації виробництва відноситься до факторів інтенсивного зростання.

20. Інтенсивне економічне зростання пов'язане з більш ефективним використанням економічних ресурсів.

21. Категорії «праця» і «робоча сила» – синоніми.

22. Теза про людину як “головну продуктивну силу” не прийнятна в умовах роботизації, комп'ютеризації, кібернетизації виробництва і впровадження безлюдних технологій.

23. Вартість товару може існувати без споживної вартості.

24. Натуральне виробництво – це повністю вичерпаний спосіб організації виробництва.

Термінологічний словник

Виробництво - процес створення матеріальних і нематеріальних благ, необхідних для існування та розвитку людини.

Виробничі відносини - відносини між людьми у процесі суспільного виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ та послуг.

Виробничі можливості - максимально можливий обсяг продукції, виробленої при повному та ефективному використанні наявних ресурсів.

Відтворення - безперервність процесу виробництва товарів та послуг, на основі якого відбувається оновлення елементів економічної системи.

Додатковий продукт - продукт, створюваний додатковою працею і який перевищує необхідний продукт.

Економічне зростання - збільшення обсягів національного виробництва в абсолютному вираженні або у розрахунку на душу населення за певний період.

Екстенсивне економічне зростання - збільшення обсягів виробництва шляхом кількісного приросту факторів виробництва за їх незмінних якісних характеристик.

Ефективність виробництва - категорія, яка характеризує віддачу, результативність виробництва і свідчить про якість економічного зростання.

Засоби виробництва - сукупність предметів та засобів праці.

Засоби праці - річ або комплекс речей, якими людина діє на предмет праці.

Інтенсивне економічне зростання - збільшення обсягів виробництва за рахунок удосконалення факторів виробництва та ефективнішого їх використання.

Необхідний продукт - частка суспільного продукту, необхідна для нормального відновлення фізичних і духовних здібностей працівника та членів його сім'ї.

Праця - доцільна свідома діяльність людини, спрямована на створення необхідних благ для задоволення потреб.

Предмет праці - об'єкти, на які спрямована праця людини; матеріальна основа майбутнього продукту.

Продуктивні сили - сукупність засобів виробництва і працівників з їх фізичними й розумовими здібностями, а також досягнення науки, технології, інформація, методи організації та управління виробництвом, що забезпечують створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення потреб.

Робоча сила - сукупність фізичних та інтелектуальних здібностей людини, які вона використовує в процесі праці; здатність людини до праці.

Суспільний продукт - сукупність створених матеріальних благ та послуг за відповідний період.

Гроші як економічна категорія - особливий товар, який виконує роль загального еквівалента, виступає посередником в обміні товарів і виражає економічні відносини між людьми щодо виробництва та обміну.

ТЕМА 3. ТИПИ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ. ВІДНОСИНИ ВЛАСНОСТІ

Термінологічний словник

Власність - сукупність відносин між суб'єктами господарювання щодо привласнення умов та результатів виробництва.

Господарський механізм - сукупність форм і методів регулювання економічних процесів та суспільних дій економічних суб'єктів на основі знання економічних законів, використання економічних важелів, правових норм та інституційних утворень.

Державна власність - матеріальні блага, привласнені суспільством в цілому (усім народом) і які використовуються в інтересах всього суспільства.

Економічна система - сукупність взаємопов'язаних і певним чином упорядкованих елементів економіки, що утворюють певну цілісність, економічну структуру суспільства.

Змішана економіка - економічна система, роль регулятора в якій виконують ринок та державне управління.

Колективна власність - матеріальні блага, привласнені колективом людей, і які використовуються ними в своїх інтересах.

Об'єкти власності - усе те, що можна привласнити чи відчужити.

Право власності - сукупність узаконених державою прав і норм економічних взаємовідносин фізичних та юридичних осіб, які складаються між ними щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами власності.

Приватизація - процес трансформації державної форми суспільної власності в різні види і форми приватної власності: одноосібну, групову, змішану і т.д.

Приватна власність - власність громадянина, підприємства, які мають право володіти, використовувати та розпоряджуватися нею.

Суб'єкти власності - персоніфіковані носії відносин власності.

Централізовано-планова економіка - економічна система, в якій координація економічної діяльності здійснюється виключно державою.

Чистий ринок - економічна система, в якій держава виконує найменше регулювання економічних процесів, а сили вільної конкуренції, ринкового саморегулювання досягають найбільшого поширення.

ВПРАВИ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Власність громадянина, підприємства, які мають право володіти, використовувати та розпоряджуватися нею.

2. Економічна система, в якій держава здійснює мінімальне регулювання економічних процесів, а сили вільної конкуренції, ринкового саморегулювання досягають найбільшого поширення.

3. Економічна система, в якій координація економічної діяльності здійснюється виключно державою.

4. Економічна система, в якій виконують координатора ринок і державне управління.

5. Блага, які привласнені колективом людей і які використовуються ними у власних інтересах.

6. Блага, які привласнені суспільством в цілому (усім народом) і які використовуються в інтересах всього суспільства.

7. Персоніфіковані носії відносин власності.

8. Процес трансформації державної форми суспільної власності в різні види і форми приватної власності.

9. Сукупність взаємопов'язаних і певним чином упорядкованих елементів економіки, що утворюють певну цілісність, економічну структуру суспільства.

10. Сукупність відносин між суб'єктами господарювання щодо привласнення умов та результатів виробництва.

11. Сукупність узаконених державою прав і норм економічних взаємовідносин фізичних та юридичних осіб, які складаються між ними щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами власності.

12. Усе те, що можна привласнити чи відчужити.

Терміни та поняття

а) Власність;

б) приватизація;

в) приватна власність;

г) об'єкти власності;

д) право власності;

ж) колективна власність;

и) суб'єкти власності;

к) державна власність.

л) економічна система;

м) змішана економіка;

н) централізовано-планова економіка;

о) чистий ринок.

Вправа 2. Знайдіть єдино правильну відповідь.

1. Основними типами економічних систем прийнято вважати:

- а) чистий ринок, змішану економіку, централізовано-планову економіку;
- б) товарне виробництво, чистий ринок, змішану економіку;
- в) натуральне господарство, товарне господарство, централізовано-планову економіку;
- г) правильна відповідь відсутня.

2. Домінування приватної власності, вільного підприємництва, вільної конкуренції і мінімального державного втручання в економіку характерно для:

- а) чистого ринку;
- б) змішаної економіки;
- в) централізовано-планової економіки;
- г) правильно – пп. б, в.

3. «Невидима рука» А. Сміта - це:

- а) прагнення суб'єктів до максимізації прибутку;
- б) механізм саморегулювання економіки;
- в) система державного втручання в економіку;
- г) система механізмів економічної політики.

4. Що не відноситься до ознак чистого ринку:

- а) приватна власність;
- б) вільна конкуренція;
- в) суспільний інтерес, як основний мотив поведінки;
- г) обмежена роль держави.

5. За умов ринкової економіки домінуючою формою власності є:

- а) приватна;
- б) колективна;
- в) державна;
- г) комунальна.

6. Характерною рисою ринкової економічної системи є:

- а) антимонопольне регулювання економіки;
- б) приватна власність і свобода вибору;
- в) натуральна форма виробництва;
- г) розподіл благ на основі суспільних уявлень про справедливість.

7. Яка з перерахованих рис не характеризує централізовано-планову економіку?

- а) абсолютизація державної власності;
- б) жорстка централізація у розподілі ресурсів та результатів діяльності;
- в) вільна конкуренція;
- г) правильно – пп. а, б.

8. Відмінною рисою централізовано-планової економіки є:

- а) директивне визначення державою основних параметрів економіки;
- б) планування господарської діяльності підприємств;
- в) встановлення незмінних цін на всі види продукції;
- г) правильно – п. а, б, в.

9. Недоліками централізовано-планової економіки не є:

- а) обмеження вільного підприємництва;
- б) стримування зростання ефективності виробництва;
- в) досягнення передових позицій в окремих напрямках економічної діяльності;
- г) обмеження приватної власності на економічні ресурси.

10. Централізований розподіл товарів та ресурсів – це характерна риса економічної системи:

- а) традиційної;
- б) чистого;
- в) централізовано-планової;
- г) змішаної.

11. Змішана економіка передбачає:

- а) мінімальне втручання держави в економічне життя суспільства;
- б) сукупність різних укладів господарювання;
- в) співіснування великих і малих підприємств;
- г) поєднання механізмів саморегулювання економіки з координуючою роллю держави.

12. Коли економічні проблеми частково вирішуються ринком, а частково державою, то така економіка є:

- а) командою;
- б) змішаною;
- в) ринковою;
- г) натуральною.

13. Система змішаної економіки сформувалася переважно у:

- а) XVIII ст.;
- б) XIX ст.;
- в) XVIII-XIX ст.;
- г) XX ст.

14. Основною рисою сучасної змішаної економіки є:

- а) поєднання натурального і товарного виробництва;
- б) наявність приватного і державного секторів економіки ;
- в) існування натурального виробництва, що доповнює товарне;
- г) правильна відповідь відсутня.

15. Для змішаної економіки не є характерним:

- а) вільна (чиста) конкуренція;
- б) ринкове саморегулювання економіки;
- в) державне регулювання економіки;
- г) планування на мікрорівні.

16. Економічна система, у якій застосовується макроекономічне регулювання з боку держави - це:

- а) централізовано-планова економіка;
- б) змішана економіка;
- в) ринкова економіка;
- г) правильно – пп. а, б.

17. В сучасних умовах характерно:

- а) мінімальне державне втручання;
- б) пошук оптимального поєднання ринкового та державного регулювання економіки;
- в) істотне зростання економічної ролі держави;
- г) досить швидке просування до економічної моделі класичного типу.

18. До економічної форми реалізації власності не відноситься:

- а) управління об'єктом власності;
- б) привласнення корисного ефекту від використання власності;
- в) вирішення питання про продаж об'єкта власності;
- г) правильна відповідь відсутня.

19. Відносини власності впливають на економічне життя суспільства тим, що:

- а) визначають у чийх інтересах здійснюється виробництво;

б) формують зацікавленість у ефективному використанні економічних ресурсів;

в) правильно – пп. а, б;

г) правильна відповідь відсутня.

20. Чи справедливе твердження «Власність – це завжди відчуження»?

а) так;

б) ні;

в) певною мірою;

г) за обмежених умов.

21. Привласнення результатів праці залежить від:

а) існуючих технологій;

б) процесу взаємодії людини з природою;

в) виробничих відносин між членами суспільства;

г) чинного законодавства.

22. Право користування передбачає:

а) привласнення корисного ефекту від використання блага;

б) самостійне вирішення долі певного об'єкта або делегування такого права іншим суб'єктам;

в) винятковий фізичний контроль над об'єктом;

г) використання об'єкта будь-яким бажаним чином.

23. Право володіння - це:

а) привласнення корисного ефекту від використання блага;

б) самостійне вирішення долі певного об'єкта або делегування такого права іншим суб'єктам;

в) винятковий фізичний контроль над благом;

г) правильна відповідь відсутня.

24. В якій сфері суспільного виробництва виникають відносини економічної власності?

а) у сфері безпосереднього виробництва;

б) у сфері розподілу;

в) у всіх сферах суспільного відтворення;

г) у сфері обміну та споживання.

25. Суб'єктом відносин власності не може бути:

а) населення;

б) галузь економіки;

в) держава;

г) окремих підприємств.

26. Які із суб'єктів не можуть виступати суб'єктом власності:

- а) працівники заводу “Електрон”, які вийшли на пенсію;
- б) пральний комбінат;
- в) акціонерне товариство;
- г) правильна відповідь відсутня.

27. Що не може виступати об'єктом власності?

- а) органи управління;
- б) земля та її надра;
- в) інформація;
- г) унікальні витвори мистецтва.

28. Який спосіб закріплення прав власності за певними суб'єктами можна вважати в сучасних умовах основним:

- а) силою;
- б) звичаями, традиціями;
- в) моральними установками;
- г) юридичними нормами.

29. Що з переліченого не можна вважати способом закріплення прав власності за певними суб'єктами?

- а) силою;
- б) досягнутою домовленістю;
- в) правовими нормами;
- г) правильна відповідь відсутня.

30. Найбільш ефективною формою власності, є:

- а) приватна;
- б) акціонерна;
- в) державна;
- г) правильна відповідь відсутня.

31. Безпосередня мета діяльності підприємства визначається:

- а) державою;
- б) власником засобів виробництва;
- в) працівником;
- г) все перераховане вірно.

32. Ринок вимагає, щоб спрямованість господарської діяльності директора заводу повинна, насамперед, відповідати:

- а) особистим інтересам;
- б) інтересам власника заводу;
- в) інтересам трудового колективу;
- г) правильно – пп. а, б, в.

33. Оренда підприємства обов'язково призводить до:

- а) зміни його власника; б) зміни в технології виробництва;
в) зміни його користувача; г) правильно – пп. а, б, в.

34. Хто має найбільшу свободу в управлінні власністю?

- а) користувач; б) розпорядник;
в) власник; г) правильно – пп. а, б.

35. Пансионат «Зоря» галузевої профспілки працівників освіти – це власність:

- а) індивідуальна; б) паєва;
в) громадських організацій; г) акціонерна.

36. Парк відпочинку ім Т.Г. Шевченко в м. Дніпропетровську – це власність:

- а) громадських організацій; б) загальнодержавна;
в) акціонерна; г) комунальна.

37. Реальні права власника як правило:

- а) менші потенційних; б) більші потенційних;
в) дорівнюють потенційним; г) правильно – пп. б, в.

38. Потенційні права власника можуть обмежуватися:

- а) державою; б) місцевими органами влади;
в) самим власником; г) державою і самим власником.

39. Приватизація – це:

- а) зміна власника;
б) передача майна в оренду з правом наступного викупу;
в) розподіл частини державної власності серед юридичних осіб;
г) відчуження державної власності на користь приватних осіб.

40. Виберіть визначення, яке найбільш повно розкриває юридичний зміст власності:

- а) відносини між людьми з приводу привласнення матеріальних благ;
б) ставлення людей до матеріальних благ;
в) відносини користування, володіння та розпорядження благами;
г) відносини між людьми, закріплені у нормах права.

Вправа 3. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове.

1. Основними типами економічних систем прийнято вважати натуральне господарство і товарне виробництво.
2. Змішана економіка – це така економічна система, у якій регулювання економічних процесів здійснюється винятково ринком.
3. Система змішаної економіки сформувалася, в основному, у ХХ ст.
4. Для змішаної економіки не властива вільна (чиста) конкуренція.
5. Ринкова економіка більш ефективна, ніж планова, тому що члени уряду в державах з ринковою економікою краще знають економічну теорію і проводять правильну економічну політику.
6. Відносини між людьми з приводу привласнення засобів і результатів виробництва – це об'єкт власності.
7. Об'єктом власності може бути тільки матеріальне благо.
8. Усяке привласнення є, водночас, відчуженням.
9. Суб'єктом власності може бути тільки фізична особа.
10. Будь-яка юридична особа може бути суб'єктом власності.
11. Церква може бути суб'єктом власності.
12. Економічний зміст власності формується законодавством.
13. Приватизація – це процес трансформації державної форми власності у приватну.
14. Відносини власності визначають, у чиїх інтересах здійснюється виробництво.
15. Оренда підприємства обов'язково призводить до зміни його власника.
16. Потенційні права власника може обмежувати тільки держава.
17. Приватизація характерна не тільки для країн з перехідною економікою.
18. Прикладом самообмеження прав власника може бути передача майна в оренду.
19. У сучасних умовах основним способом закріплення прав власності є сила.
20. Приватна власність ефективніша державної.
21. Власність – це основа будь-якої економічної системи.
22. Для виникнення відносин власності щодо якогось об'єкта, він повинен бути загальнодоступним.

ТЕМА 4. РИНОК ТА МЕХАНІЗМ ДОСЯГНЕННЯ РІВНОВАГИ

Термінологічний словник

Закон попиту - зворотний причинно-наслідковий зв'язок між ціною товару та величиною попиту.

Закон пропозиції - прямий причинно-наслідковий зв'язок між ціною товару та величиною пропозиції.

Інфраструктура - комплекс інститутів, підприємств, організацій, які забезпечують безперервне функціонування ринку.

Попит - кількість товарів та послуг, які споживачі хочуть і здатні придбати на ринку за різною ціною впродовж певного проміжку часу.

Пропозиція - обсяг товарів та послуг, який виробники хочуть і здатні поставити на ринок за різною ціною впродовж певного проміжку часу.

Ринкова рівновага - ситуація на ринку, коли підприємці пропонують за певною ціною стільки товарів, скільки споживачі здатні купити.

Ринок - система економічних відносин, пов'язаних з обміном товарів та послуг на основі широкого використання різноманітних форм власності, товарно-грошових і фінансово-кредитних механізмів.

Товари-комплемента - товари, споживання одного з яких обов'язково потребує споживання іншого.

Товари-субститути - товари, здатні задовольняти одну й ту саму потребу окремо один від одного.

ВПРАВИ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться нижче, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Блага, ефективне споживання одного з яких можливе тільки в поєднанні з іншим.

2. Блага, які здатні задовольнити одну й ту ж саму потребу.

3. За інших незмінних умов, зниження ціни призводить до підвищення величини попиту, а її зростання – до зменшення.

4. Заклад, в якому з певним ступнем регулярності і на певних умовах здійснюється купівля-продаж цінних паперів (акцій, облігацій, сертифікатів тощо.).

5. Кількість товарів та послуг, які готовий продати продавець при певних цінах за деякий період часу.

6. Кількість товарів та послуг, які споживачі готові й спроможні придбати при певних цінах за їх одиницю у певний період часу.

7. Кількість товару, запропонованого до продажу, знаходиться у прямій залежності від ціни за його одиницю.

8. Організаційно-правова форма оптової торгівлі масовими товарами за стандартами та зразками.

9. Організація, яка проводить на певних умовах регулярні торги певними товарами (сировиною, цінними паперами, валютою та ін.).

10. Переміщення точки на графіку пропозиції вгору або вниз під впливом ціни за інших незмінних умов.

11. Ситуація на ринку, коли продавці пропонують за певною ціною стільки товарів, скільки споживачі готові придбати.

12. Спосіб взаємодії економічних суб'єктів, заснований на цінній системі та конкуренції.

13. Сукупність інститутів ринку, які обслуговують та забезпечують рух різноманітних товарів, послуг, капіталів і робочої сили.

14. Сума індивідуальних попитів на товари та послуги, які запропоновані на ринку.

Терміни і поняття

а) Попит;	з) закон пропозиції;
б) товари-субститути;	і) ринок;
в) комплементарні блага;	к) ринкова рівновага;
г) закон попиту;	л) інфраструктура ринку;
д) ринковий попит;	м) товарна біржа;
є) пропозиція;	н) фондова біржа;
ж) зміна величини пропозиції;	о) біржа;

Вправа 2. Знайдіть єдино правильну відповідь.

1. Ринок - це:

- а) система коопераційних зв'язків, що склалася у результаті суспільного поділу праці;
- б) діяльність економічних суб'єктів в умовах товарної форми виробництва;
- в) спосіб узгоджування дій економічних суб'єктів на основі цінної системи та конкуренції;
- г) визначена територія, на якій регулярно здійснюється масовий обмін певних товарів.

2. Основним мотивом поведінки суб'єктів ринку є:

- а) задоволення суспільних потреб;
- б) особиста економічна вигода;
- в) правильно – пп. а, б;
- г) задоволення потреб колективу.

3. Необхідною умовою функціонування ринку, є:

- а) вільне підприємництво;
- б) регулярний обіг готівкових грошей;
- в) низькі податки;
- г) відсутність криз в економіці.

4. До функцій ринку не відноситься:

- а) доведення товару до споживача;
- б) оптимізація економічних зв'язків;
- в) соціальний захист населення;
- г) узгодження інтересів економічних суб'єктів..

5. Знайдіть рису, яка не характерна для ринку:

- а) ринок – система взаємодії різних суб'єктів господарювання;
- б) ринок – механізм узгодження економічних інтересів;
- в) ринок – засіб забезпечення соціальної рівності;
- г) правильна відповідь відсутня.

6. Механізм функціонування ринку включає:

- а) попит, пропозицію, інфраструктуру;
- б) попит, пропозицію, ціну;
- в) попит, ціну, конкуренцію;
- г) пропозицію, ціну, вільне підприємництво.

7. Попит – це:

- а) потреба, яку бажає задовольнити економічний суб'єкт;
- б) гроші, які має суб'єкт у своєму розпорядженні;
- в) кількість товару, яка може бути придбана при тих чи інших цінах за його одиницю;
- г) правильна відповідь відсутня.

8. Кількість конкретного продукту, який виробник може і хоче виробити та продати за певною ціною, - це:

- а) закон пропозиції;
- б) крива пропозиції;
- в) величина пропозиції;
- г) правильна відповідь відсутня.

9. Яким чином попит пов'язаний із потребами?

- а) у попиті відображаються всі потреби економічного суб'єкта;
- б) у попиті відображаються найнагальніші потреби;
- в) у попиті відображаються потреби, співрозмірні з можливостями;

г) попит відображає потреби, але у деяких випадках він може виходити за їхні межі.

10. Закон попиту відображає:

- а) зворотний зв'язок між ціною і кількістю товару, що купується;
- б) прямий зв'язок між ціною і кількістю товару, що купується;
- в) міру зв'язку між товарами, які знаходяться у обігу;
- г) незалежність кількості придбаного товару від ціни за його одиницю.

11. Якщо ціна товару зростає, то згідно закону попиту:

- а) попит скорочується; б) величина попиту скорочується;
- в) попит зростає; г) величина попиту зростає.

12. До безпосередніх факторів зміни попиту не відноситься:

- а) зміна цін на комплементарні товари;
- б) зміна доходів покупців;
- в) зміна цін на товари-субститути;
- г) зміна цін на ресурси.

13. Зміна якого фактора не викликає зрушення кривої попиту:

- а) смаки і переваги споживачів; б) ціна даного товару;
- в) ціна товару-субституту; г) правильна відповідь відсутня.

14. Як графічно зображуються зміни в попиті?

- а) пересування у здовж кривої попиту вгору або вниз;
- б) зміщення кривої попиту вправо або вліво;
- в) зміна куту нахилу кривої попиту;
- г) правильна відповідь відсутня.

15. У якому твердженні слово «попит» слід замінити висловлюванням «величина попиту»?

- а) після підвищення ціни на авіаквитки попит на проїзд залізничним транспортом виріс;
- б) влітку 2014р. очікуване збільшення ціни на хліб викликало різке збільшення попиту на макаронні вироби;
- в) влітку попит на сонцезахисні окуляри виріс;
- г) після підвищення ціни на авіаквитки попит на послуги “Австрійських авіаліній” знизився.

16. Якщо два товари є субститутами, то підвищення ціни одного із них призведе до:

- а) зростання величини попиту на інший товар;
- б) зростання попиту на інший товар;
- в) скорочення попиту на інший товар;
- г) скорочення величини попиту на інший товар.

17. Очікування майбутньої зміни цін:

- а) не впливають на поточний попит;
- б) здатні змінити величину попиту;
- в) можуть змінити поточний попит;
- г) правильна відповідь відсутня.

18. Який із чинників безпосередньо не вплине на ринковий попит на молочні йогурти з фруктами?

- а) зростання доходів споживачів;
- б) підвищення закупівельних цін на молоко;
- в) зниження цін на сиркові десерти;
- г) збільшення чисельності населення.

19. Якщо, за умови відсутності заміників, збільшаться ціни на окуляри для зору, то:

- а) попит на них буде збільшуватись;
- б) попит на них буде знижуватись;
- в) попит залишиться незмінним;
- г) правильна відповідь відсутня.

20. Пропозиція це:

- а) кількість виробленого товару;
- б) кількість товару, яка здатна задовольнити наявні потреби з урахуванням ціни за його одиницю;
- в) кількість товару, що може бути вироблена і запропонована до продажу за певними цінами за його одиницю у певний період часу;
- г) правильно – пп. а, б, в.

21. Кількість конкретного товару, який виробник може і хоче виробити та продати за певною ціною – це:

- а) закон пропозиції; б) крива пропозиції;
в) пропозиція; г) правильна відповідь відсутня.

22. Закон пропозиції виражає:

- а) зворотний зв'язок між ціною і кількістю запропонованого товару;
б) прямий зв'язок між ціною і кількістю запропонованого товару;
в) зв'язок між різними за якістю товарами;
г) вірна відповідь не названа.

23. Безпосереднім фактором зміни величини пропозиції товару є:

- а) витрати виробника; б) мода на товар;
в) ціна товару; г) правильно – пп. а, б.

24. Зміна величини пропозиції означає:

- а) зміщення кривої пропозиції вправо або вліво;
б) переміщення уздовж кривої пропозиції вгору або вниз;
в) правильно – пп. а, б;
г) правильна відповідь відсутня.

25. Збільшення пропозиції означає:

- а) зміщення всієї кривої пропозиції вправо;
б) зміщення всієї кривої пропозиції вліво;
в) переміщення по кривій пропозиції вгору;
г) переміщення по кривій пропозиції вниз.

26. Зі зниженням цін на ресурси, що застосовуються у виробництві певного товару, крива пропозиції:

- а) зміститься ліворуч;
б) зміститься праворуч;
в) залишиться незмінною;
г) пропозиція не залежить від цін на ресурси.

27. Підвищення ефективності виробництва призведе до:

- а) зміщення кривої пропозиції вправо;
б) зміщення кривої пропозиції вліво;
в) пересування по кривій пропозиції вправо;
г) пересування по кривій пропозиції вліво.

28. Які фактори не впливають на пропозицію відповідного товару:

- а) витрати виробництва;
- б) цінові очікування продавців;
- в) зміна цін на інші товари;
- г) правильна відповідь відсутня.

29. Які зміни в пропозиції відбудуться, якщо підійняти заробітну плату працівникам підприємства?

- а) пропозиція зросте;
- б) пропозиція залишиться незмінною;
- в) пропозиція може зменшитися;
- г) між цими явищами немає ніякого зв'язку.

30. Якщо у серпні уряд зробив заяву про підвищення закупівельних цін на цукор з 1 вересня, то:

- а) пропозиція цукру у серпні буде зростати;
- б) пропозиція цукру у серпні залишиться незмінним;
- в) пропозиція цукру у вересні буде зростати;
- г) правильна відповідь відсутня.

31. Ринкова рівновага – це ситуація на ринку, коли:

- а) ціна знаходиться в рівновазі протягом тривалого періоду;
- б) обсяг попиту дорівнює обсягу пропозиції;
- в) держава не втручається в діяльність ринку;
- г) усі відповіді правильні.

32. Припустимо, що влада, намагаючись підтримати ціни на сільськогосподарські продукти на високому рівні, уводить преміювання фермерів за скорочення посівних площ. Як це вплине на положення кривої попиту та кривої пропозиції сільськогосподарських продуктів?

- а) змістять криві попиту та пропозиції вліво;
- б) змістять криву пропозиції вправо, а криву попиту залишиться без змін;
- в) крива попиту і крива пропозиції змістяться вправо;
- г) крива попиту залишиться без змін, а крива пропозиції зсунеться вліво.

33. Як вплине подорожчання пального на ціну рівноваги на ринку картоплі?

- а) вона залишиться незмінною;
- б) вона зросте, оскільки підвищиться попит через зменшення обсягів постачання картоплі;
- в) вона знизиться через переміщення попиту на інші товари;
- г) вона зросте через зменшення пропозиції даного товару на ринку при незмінному попиті.

34. Яка з наведених подій буде впливати на ціну свинини не так, як інші:

- а) зросла ціна яловичини;
- б) збільшилась кількість любителів свинини;
- в) різко зросли ціни на корми для худоби;
- г) лікарі не рекомендують вживати багато свинини.

35. Якщо ринкова ціна вища рівноважної, то:

- а) з'являється надлишок товарів;
- б) виникає дефіцит товарів;
- в) споживачі купують менше товарів;
- г) падає ціна на ресурси.

36. Ціна рівноваги на ринку відповідає:

- а) рівновазі доходів і витрат товаровиробників;
- б) рівності цін на фактори і результати виробництва;
- в) рівності величин попиту та пропозиції;
- г) правильна відповідь відсутня.

37. Коли ринкова ціна знаходиться на рівні нижчому за рівноважний, то:

- а) виникає дефіцит товарів;
- б) виникає надлишок товарів;
- в) рівновага не змінюється;
- г) правильна відповідь відсутня.

38. Інфраструктура ринку:

- а) характеристика якісних показників товарів;
- б) характеристика попиту, пропозиції та ціни на окремому ринку товарів;
- в) сукупність організаційних структур, що забезпечують обіг товарів та послуг;
- г) сукупність структурних елементів ринку.

39. Продукт інфраструктури ринку:

- а) матеріальні блага;
- б) транспортні послуги;
- в) посередницькі послуги;
- г) реєстрація підприємств.

40. Структура ринку – це:

- а) організаційні форми зв'язку товаровиробників;
- б) інформаційна форма зв'язку товаровиробників;
- в) сукупність взаємопов'язаних ринків;

г) правильна відповідь відсутня.

Вправа 3. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове.

1. Ринок стимулює підвищення ефективності виробництва.
2. Одним з умов існування ринкової форми зв'язку між економічними суб'єктами є свобода підприємництва.
3. У попиті відображаються всі потреби економічного суб'єкта.
4. Закон попиту відображає зворотний зв'язок між ціною і величиною попиту.
5. Зміна величини попиту може відбуватися під впливом зміни розмірів доходів покупців.
6. Товари субститути – це пара товарів, для яких зростання ціни одного з них викликає зростання попиту на інший.
7. Підвищення цін на послуги стільникового зв'язку призведе до зміщення кривої попиту на стільникові телефони вправо.
8. Підвищення ціни на комп'ютери призведе до скорочення попиту на вершкове масло.
9. Великий неврожай пшениці у країні призводить до зміщення кривої попиту на неї вліво.
10. Зпровадження нової технології на виробництві призведе до зміщення кривої попиту на вироблений товар вправо.
11. Зміна величини пропозиції обумовлена неціновими факторами і виражається у зміщенні самої кривої на графіку пропозиції.
12. Подорожчання ресурсів призводить до зміщення кривої пропозиції вліво.
13. Зміни у пропозиції, зумовлені зміною ціни на товар, графічно відображаються переміщенням точки по кривій пропозиції.
14. Незадоволений попит виникає на ринку в результаті перевищення пропозиції над попитом.
15. Якщо одночасно та рівною мірою збільшаться пропозиція товару і доходи споживачів, ціна на цей товар залишиться незмінною.
16. Структура ринку та його інфраструктура – це одне й те ж саме.
17. Аукціони не можна віднести до інфраструктурних елементів ринку.
18. Ринок – це позаісторична категорія.
19. Ринок – це механізм узгодження економічних інтересів різних суб'єктів господарювання.
20. Перевищення попиту над пропозицією стимулює економічне зростання.
21. Конкуренція – це негативний наслідок розвитку ринкових відносин.
22. Зростання доходів споживачів викликає збільшення попиту на всі товари.

ТЕМА 5. УМОВИ ІСНУВАННЯ РИНКУ

Термінологічний словник

Антимонопольна діяльність — комплекс заходів, розроблених і впроваджених у багатьох країнах світу, спрямованих на обмеження діяльності монополій, а також створення відповідного законодавства.

Внутрішньогалузева конкуренція — боротьба виробників однієї галузі (сфери) виробництва за вигідніші умови виробництва та збуту товарів.

Досконала конкуренція — економічне суперництво, за якого жоден з ринкових суб'єктів не може впливати на загальну ринкову ситуацію або цей вплив такий незначний, що ним можна знехтувати.

Конкуренція — суперництво економічних суб'єктів за кращу реалізацію своїх економічних інтересів.

Кредитне підприємництво — підприємництво, що пов'язане з акумуляцією тимчасово вільних грошових коштів з наступним використанням їх для надання кредиту.

Міжгалузева конкуренція — боротьба виробників різних галузей економіки за отримання найвищої норми прибутку.

Монополістична конкуренція — ринкова ситуація, як численні продавці продають схожі товари, прагнуть надати їм реальне або удаване унікальну якість.

Монополія — ринкова ситуація, за якої одна фірма повністю виробляє (продає) певний товар чи послугу на ринку.

Недосконала конкуренція — ринкова ситуація, коли фірма (або декілька фірм) виробляє і постачає таку частку продукту, що може вирішальним чином впливати на формування ціни.

Нецінова конкуренція — завоювання конкурентної переваги товаровиробниками завдяки підвищенню якості та надійності продукції, удосконаленню методів збуту, наданню послуг, розширенню сфери післяпродажного обслуговування, подовженню терміну гарантії служби виробів, наданню споживачам кредитів на придбання товарів і послуг та інших пільг, використанню реклами.

Підприємництво — вільна ініціатива людей в господарській діяльності, спосіб організації економічних сил.

Промислове підприємництво — вид підприємництва, в якому створюється матеріальний продукт і реалізуються науково-технічні ідеї.

Процентна ставка — відношення плати за кредит до його величини.

Торгове підприємництво - вид підприємництва, що пов'язаний з доведенням продукту від виробника до споживача.

Цінова конкуренція — завоювання конкурентної переваги за рахунок маніпулювання цінами.

ВПРАВИ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться нижче, знайдіть відповідний термін або поняття

1. Боротьба виробників однієї галузі (сфери) виробництва за більш вигідні умови виробництва та збуту товарів.
2. Боротьба виробників різних галузей економіки за отримання найвищої норми прибутку.
3. Вид підприємництва, в якому створюється матеріальний продукт і реалізуються науково-технічні ідеї.
4. Вид підприємництва, який пов'язаний з доведенням продукту від виробника до споживача.
5. Економічне суперництво, за якого жоден з ринкових суб'єктів не може впливати на ринкову ціну товару.
6. Завоювання конкурентної переваги за рахунок маніпулювання цінами.
7. Економічне суперництво, за якого конкурентні переваги досягаються через методи, не пов'язані із цінами..
8. Комплекс заходів, спрямованих на обмеження діяльності монополій, та створення ефективного конкурентного середовища.
9. Підприємництво, що пов'язане з акумуляцією тимчасово вільних грошових коштів з наступним використанням їх для надання кредиту.
10. Ринкова ситуація, за якої одна фірма повністю виробляє (продає) певний товар чи послугу на ринку.
11. Ринкова ситуація, коли численні продавці продають схожі товари, прагнучи надати їм реальні або удавані властивості.
12. Суперництво економічних суб'єктів за кращу реалізацію своїх економічних інтересів.
13. Тип ринкової структури, за якої кілька великих фірм монополізують виробництво і збут основної маси товарів.

Терміни і поняття

в) промислове підприємництво;	к) недосконала конкуренція;
г) торгове підприємництво;	л) нецінова конкуренція;
д) кредитне підприємництво;	м) цінова конкуренція.
е) внутрішньогалузева конкуренція;	н) конкурентна політика держави;
ж) досконала конкуренція;	о) олігополія;
з) конкуренція;	п) монополістична конкуренція;
и) міжгалузева конкуренція;	

Вправа 2. Знайдіть єдино правильну відповідь

1. Економічна конкуренція - це:

- а) боротьба виробників за одержання монопольного прибутку;
- б) боротьба споживачів за право купувати товари за більш високими цінами;
- в) економічне суперництво за кращу реалізацію економічних інтересів;
- г) усі відповіді правильні.

2. Які переваги надає споживачу конкуренція серед виробників?

- а) збільшується вибір товарів та послуг;
- б) стримується зростання цін;
- в) виробник, як правило, прагне краще реагувати на запити споживачів;
- г) правильно – пп. а, б, в.

3. До форм відкритої цінової конкуренції не належить:

- а) змова про ціни;
- б) сезонний розпродаж за зниженими цінами;
- в) продаж за демпінговими цінами;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. До нецінових методів ведення конкурентної боротьби не належить:

- а) реклама продукції;
- б) післяпродажне обслуговування покупців;
- в) надання системи гарантій на товар;
- г) вірна відповідь відсутня.

5. Поняття досконалої конкуренції припускає:

- а) наявність у галузі великої кількості виробників диференційованої продукції;
- б) наявність у галузі великої кількості виробників однорідної продукції;
- в) відсутність вхідних бар'єрів на ринок;
- г) правильно – пп. б, в.

6. Міжгалузєва конкуренція – це конкуренція між товаровиробниками:

- а) однієї галузі; б) різних галузей;
- в) на світовому ринку; г) правильна відповідь відсутня.

7. В якому з варіантів відповідей типи ринкових структур перераховані у напрямку зростання ринкової влади виробників?

- а) досконала конкуренція, олігополія, монополістична конкуренція, монополія;
- б) монополія, досконала конкуренція, олігополія, монополістична конкуренція;
- в) досконала конкуренція, монополістична конкуренція, олігополія, монополія;
- г) монополістична конкуренція, олігополія, досконала конкуренція, монополія.

8. *Монополістична конкуренція – це:*

- а) велика кількість фірм, що реалізує однорідну продукцію;
- б) наявність на ринку одного виробника;
- в) багато підприємств, що продають диференційовані товари;
- г) домінування на ринку певного виробника.

9. *Для олігополії не є характерним:*

- а) наявність контролю за цінами;
- б) відносно легкий вхід на ринок нових фірм;
- в) наявність декількох великих фірм, що виробляють стандартизовані товари;
- г) домінування декількох фірм що виробляють стандартизовані товари.

10. *В умовах чистої монополії:*

- а) продавець не може впливати на рівень ринкової ціни;
- б) пропонується до продажу однорідна продукція;
- в) існують бар'єри на вхід у галузь;
- г) застосовуються методи відкритої конкурентної боротьби.

11. *Який із критеріїв застосовують при визначенні того, чи є підприємство монополістом?*

- а) обсяги виробництва продукції;
- б) контроль за ринковими цінами;
- в) чисельність працюючих;
- г) правильна відповідь відсутня.

12. *До способів монополізації ринків не відноситься:*

- а) злиття фірм;
- б) отримання кредиту під низький відсоток;
- в) досягнення загальних угод між фірмами з різних питань господарської діяльності;

г) придбання контрольного пакету акцій.

13. Підприємство з виробництва телевізорів придбало контрольний пакет акцій меблевої фабрики. Такий тип розширення є:

- а) горизонтальним;
- б) вертикальним;
- в) диверсифікованим;
- г) правильна відповідь відсутня.

14. Зростання обсягів виробництва на підприємстві у межах однієї галузі – це наслідок:

- а) горизонтального об'єднання підприємств;
- б) вертикального об'єднання підприємств;
- в) диверсифікованого об'єднання підприємств;
- г) правильна відповідь відсутня.

15. Зростання обсягів виробництва на підприємстві за рахунок проникнення у технологічно суміжні галузі – це результат:

- а) горизонтального об'єднання підприємств;
- б) вертикального об'єднання підприємств;
- в) диверсифікованого об'єднання підприємств;
- г) правильна відповідь відсутня.

16. Зростання обсягів виробництва на підприємстві за рахунок проникнення в технологічно не пов'язані галузі – це наслідок:

- а) горизонтального об'єднання підприємств;
- б) вертикального об'єднання підприємств;
- в) диверсифікованого об'єднання підприємств;
- г) правильна відповідь відсутня.

17. Вугільне підприємство купило контрольний пакет акцій металургійного підприємства. Який це тип розширення?

- а) горизонтальний;
- б) вертикальний;
- в) конгломеративний;
- г) правильна відповідь відсутня.

18. Міськводоканал, що забезпечує велике місто водою:

- а) не можна вважати монополією;
- б) є природною монополією;
- в) є монополією, заснованою на диференціації продукту;
- г) правильна відповідь відсутня.

19. Якщо монополія в галузі змінюється монополістичною конкуренцією, то від цього:

- а) виграють продавці;
- б) виграють покупці;
- в) виграють і продавці, і покупці;
- г) ніхто не виграє.

20. Що з перерахованого не можна вважати проявом негативного впливу монополізму на економіку?

- а) підринається рівноправність у відносинах між виробниками і споживачами;
- б) обмежується можливості вибору споживачів;
- в) штучно обмежуються можливості дрібних виробників;
- г) відбувається зниження цін на продукцію.

21. До негативних наслідків монополізму не належить:

- а) обмеження можливості вибору у споживачів;
- б) підрив рівноправності між виробниками та споживачами;
- в) зниження цін на продукцію;
- г) зниження темпів у науково-технічного оновлення виробництва.

22. Перший у світі антимонопольний закон був прийнятий у:

- а) Англії; б) Німеччині; в) США; г) Росії.

23. Ринкова ціна визначається єдиним покупцем в умовах:

- а) досконалої конкуренції; б) монополістичної конкуренції;
- в) олігополії; г) моносонії.

24. Уперше термін «підприємництво» ввів у науковий обіг:

- а) Р. Кантільйон; б) А. Монкретьєн;
- в) Й. Шумпетер; г) Аристотель.

25. Сутність підприємництва точніше передає визначення:

- а) підприємництво — це приватна господарська діяльність людей, пов'язана з виробництвом товару;
- б) підприємництво — це ініціативна, самостійна діяльність людей, спрямована на отримання прибутку;

- в) підприємництво – це нові ініціативні підходи у виробничій діяльності, які більш за все відповідають вимогам економічного розвитку;
г) вірна відповідь відсутня.

26. Яка із функцій не властива для підприємництва?

- а) сануюча; б) творча;
в) організаторська; г) ресурсна.

27. До функцій підприємницької діяльності не належить:

- а) ресурсне забезпечення;
б) організація виробництва;
в) розробка статуту підприємства та формування господарського законодавства;
г) творчість.

28. Що не є умовою існування підприємницької діяльності?

- а) наявність відповідних майнових прав на умови та результати виробництва;
б) певне економічне, правове та політичне середовище;
в) обмежена економічна відповідальність за результати діяльності;
г) етика підприємництва;

29. В якому варіанті найбільш повно відображені умови підприємницької діяльності?

- а) відповідні майнові права, певне економічне, правове й політичне середовище, етика підприємництва;
б) відповідні майнові права, певне економічне правове й політичне середовище, обмежена економічна відповідальність за результати діяльності, етика підприємництва;
в) відповідні майнові права, певне економічне, правове й політичне середовище, повна економічна відповідальність за результати діяльності, етика підприємництва;
г) правильно – пп. а, б, в.

30. Для підприємницької діяльності не є характерним:

- а) наявність майнових прав на результати виробництва;
б) необмежена самостійність у господарській діяльності;
в) ризик;
г) правильна відповідь відсутня.

31. Підприємницька діяльність неможлива, якщо:

- а) відсутня спеціалізація в управлінні підприємством;
- б) відсутні права власності на капітал;
- в) відсутні права власності на підприємницький дохід;
- г) правильно пп. а, б, в.

32. Ризик у підприємницькій діяльності:

- а) абсолютно неминучий;
- б) неминучий в діяльності тільки слабких фірм-початківців;
- в) зникає при ефективному управлінні виробництвом;
- г) правильно – пп. б, в.

33. Капітал, який використовує підприємець:

- а) обов'язково повинен бути його власністю;
- б) може бути його власністю;
- в) може не бути його власністю;
- г) правильно – пп. б, в.

34. Культура підприємництва:

- а) має чисто моральне значення;
- б) дає можливість займатися спонсорською діяльністю;
- в) впливає на прибутковість фірми;
- г) є виключно нераціональним явищем в ринковій економіці.

35. Кого із перерахованих суб'єктів не можна вважати до підприємцем?

- а) власника невеликого ресторану;
- б) власника простих акцій;
- в) фермера;
- г) власника облігацій державної позики.

36. Формування суб'єктів підприємництва в Україні в 90-х роках відбувалося:

- а) еволюційним шляхом;
- б) прискореним шляхом;
- в) еволюційним шляхом в поєднанні з прискореним шляхом;
- г) правильна відповідь відсутня.

37. Приватизація – це:

- а) перехід власності від одного суб'єкта до іншого;
- б) передача майна в оренду трудовому колективу;
- в) комерціалізація умов діяльності підприємства;
- г) відчуження державної власності на користь приватних осіб.

38. До видів підприємництва відноситься:

- а) виробниче, сільськогосподарське, приватне, торгове;
- б) виробниче, торгове, будівниче, кредитне;
- в) виробниче, торгове, кредитне;
- г) правильно – пп. а, б, в.

39. Виділення різних видів підприємництва дозволяє:

- а) раціональніше використовувати суспільні ресурси внаслідок спеціалізації;
- б) повніше реалізувати специфіку підприємницьких здібностей;
- в) отримувати великі прибутки шляхом проведення узгодженої політики;
- г) правильно – пп. а, б.

40. Виробниче підприємство реалізує наступні функції:

- а) створює матеріальний продукт та забезпечує його реалізацію;
- б) створює матеріальний продукт, забезпечує кредитування виробництва та його розширене відтворення;
- в) створює матеріальний продукт та реалізує основні науково-технічні ідеї, що закладають фундамент економічного прогресу суспільства в цьому;
- г) правильно – пп. а, б, в.

41. Визначте зміст комерційної підприємницької діяльності:

- а) реєстрація угод з купівлі-продажу товарів;
- б) купівля та продаж товарів від імені та за рахунок клієнта;
- в) купівля та продаж товарів від свого імені та за власний рахунок;
- г) облік прав власності на товари.

42. Визначте зміст комісійної підприємницької діяльності:

- а) купівля та продаж товарів від імені та за рахунок клієнта;
- б) облік прав власності на товари;
- в) реєстрація угод з купівлі-продажу товарів;
- г) купівля та продаж товарів від свого імені та за власний рахунок.

43. До функцій кредитного підприємництва не відноситься:

- а) акумуляція тимчасово вільних коштів;
- б) надання кредитів підприємницьким структурам;
- в) надання споживчого кредиту населенню;
- г) правильна відповідь відсутня.

Вправа 3. Визначте яке з положень правильне, а яке помилкове

1. Конкуренція сприяє виробництву необхідних суспільству товарів, ефективному використанню ресурсів.
2. Конкуренція стимулює виробників знижувати витрати виробництва.
3. Зміну режиму роботи підприємства роздрібною торгівлю можна вважати формою ведення нецінової конкурентної боротьби.
4. Досконала конкуренція – це така ситуація, коли тільки деякі виробники можуть впливати на ринкову ціну запропонованого до продажу товару.
5. Недосконала конкуренція – це будь-яке монополічне втручання в процес ціноутворення.
6. Внутрішньогалузева конкуренція – це боротьба між товаровиробниками однієї галузі за контроль над цінами.
7. Міжгалузева конкуренція – це боротьба між товаровиробниками різних галузей за найбільш вигідні умови виробництва і збуту товарів.
8. Ситуація, що наближається до досконалої конкуренції, швидше за все буде характерна для ринку мобільних телефонів.
9. В умовах досконалої і монополістичної конкуренції використовуються методи нецінової конкурентної боротьби.
10. Для олігополії характерно виробництво тільки диференційованої продукції.
11. Ринок легкових автомобілів – це олігопольний ринок.
12. Природна монополія економічно доцільна.
13. Антимонопольна політика спрямована на знищення монополій.
14. Індекс Херфіндейла-Хіршмана дозволяє визначити рівень монополізації в галузі.
15. Капітал, який використовує підприємець у своїй діяльності, обов'язково повинен бути його власністю.
16. До функцій підприємництва належать виключно організаторська і творча функції.
17. Прибуток підприємця - це дохід, отриманий від реалізації продукції.
18. Етика підприємництва не є фактором зростання його доходності.
19. Промислове підприємництво орієнтоване на збут товарів.
20. Основна функція кредитного підприємництва – акумуляція тимчасово вільних грошових коштів і наступне їх використання для надання кредитів .
21. Конкуренція не контролює ефективність приватного підприємництва.

22. Конкуренція створює умови для зниження витрат виробництва.
23. Монополії завжди незаконні.
24. Мета підприємницької діяльності – задоволення потреб суспільства.
25. Дотримання принципів ділової етики ніяк не впливає на прибуток.

ТЕМА 6. ПІДПРИЄМСТВА

Термінологічний словник

Акціонерне товариство — форма об'єднання капіталів учасників підприємства, яка засвідчує внесення капіталу у формі акцій, що дає право на отримання доходу та участь в керуванні підприємством.

Акціонерне товариство відкритого типу — акціонерне товариство, яке випускає акції, що вільно купують та продають.

Акціонерне товариство закритого типу — акціонерне товариство, яке випускає акції без права вільної купівлі-продажу.

Амортизація — величина вартості основних фондів, яка відповідає їх зносу і переноситься у вартість виготовленого товару.

Змішане товариство - об'єднання кількох фізичних і (або) юридичних осіб, що поділяються на дійсних членів і членів-вкладників.

Індивідуальне підприємство — підприємство, яке створюється і контролюється однією особою.

Касифікація підприємств — групування підприємств за певною ознакою

Кругообіг виробничих фондів — процес руху виробничих фондів, в ході якого відбувається їх перетворення із однієї функціональної форми в іншу

Обіг виробничих фондів — рух фондів від моменту авансування грошових засобів до їх повного повернення.

Оборотні фонди — частина виробничих фондів підприємств, які цілком споживаються у кожному виробничому циклі і повністю переносять свою вартість на виготовлену продукцію.

Основні фонди — частина виробничих фондів підприємств, які використовуються у виробництві довгий час і переносять свою вартість на виготовлену продукцію поступово частинами.

Підприємство — відокремлена економічна структура, яка виробляє та реалізує певні товари та послуги.

Повне товариство — товариство, члени якого зберігають повну самостійність, але несуть відповідальність за зобов'язаннями не тільки майном підприємства, а й власним майном.

Товариство — підприємство, в якому дві або більше осіб домовляються про його володіння і керування з метою спільної підприємницької діяльності.

Товариство з обмеженою відповідальністю — товариство, члени якого несуть відповідальність за діяльність підприємства тільки в межах розмірів своїх внесків.

Фонди підприємств — сукупність матеріально–речових і грошових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні підприємств і забезпечують його відтворення

ВПРАВИ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться далі, знайдіть відповідний термін або поняття

1. Акціонерне товариство, яке випускає акції без права вільної купівлі-продажу.
2. Акціонерне товариство, яке випускає акції, що вільно купують та продають.
3. Величина вартості основних фондів, яка відповідає їх зносу і переноситься у вартість виготовленого товару.
4. Відокремлена економічна структура, яка займається виробництвом та реалізацією певних товарів і послуг
5. Групування підприємств за певною ознакою
6. Об'єднання кількох фізичних і (або) юридичних осіб, що поділяються на дійсних членів і членів-вкладників.
7. Процес руху виробничих фондів, в ході якого відбувається їх перетворення із однієї функціональної форми в іншу
8. Рух фондів від моменту авансування грошових засобів до їх повного повернення.
9. Сукупність матеріально–речових і грошових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні підприємств і забезпечують його відтворення
10. Товариство, члени якого зберігають повну самостійність, але несуть відповідальність за зобов'язаннями не тільки майном підприємства, а й власним майном.
11. Товариство, члени якого несуть відповідальність за діяльність підприємства тільки в межах розмірів своїх внесків.
12. Форма об'єднання капіталів учасників підприємства, яка засвідчує внесення капіталу у формі акцій, що дає право на отримання доходу та участь в управлінні підприємством.
13. Частина виробничих фондів підприємств, які використовуються у виробництві довгий час і переносять свою вартість на виготовлену продукцію поступово частинами.
14. Частина виробничих фондів підприємств, які цілком споживаються у кожному виробничому циклі і повністю переносять свою вартість на виготовлену продукцію.

Терміни і поняття

а) Змішане товариство;	г) амортизація;
б) підприємство;	д) основні фонди;
в) повне товариство;	е) акціонерне товариство;

- ж) оборотні фонди;
- и) товариство з обмеженою відповідальністю;
- к) класифікація підприємств;
- л) фонди підприємств;
- м) кругообіг виробничих фондів;
- н) акціонерне товариство закритого типу;
- о) обіг виробничих фондів;
- п) акціонерне товариство відкритого типу.

Вправа 2. Знайдіть єдино правильну відповідь

1. Підприємство – це:

- а) відокремлена економічна структура, яка виробляє та реалізує певні товари та послуги;
- б) господарська одиниця, яка бере участь у поділі праці;
- в) самостійна економічна структура, яка діє в системі суспільного поділу праці з метою отримання прибутку;
- г) правильна відповідь відсутня.

2. Головна мета функціонування підприємства – це задоволення потреб:

- а) суспільства;
- б) трудового колективу;
- в) власника підприємства;
- г) адміністрації підприємства.

3. Відсутність прибутку – це:

- а) ознака банкрутства підприємства;
- б) свідоцтво нереалізації кінцевої підприємницької мети;
- в) свідоцтво зменшення доходів покупців;
- г) нічого не говорить про положення підприємства на даний момент.

4. Підприємство може бути заснованим:

- а) приватною особою;
- б) державою;
- в) колективом;
- г) правильно – пп. а, б, в.

5. До основних рис підприємства не відноститься:

- а) економічна та технологічна відокремленість;
- б) юридичне оформлення;
- в) участь у суспільному поділі праці;
- г) правильна відповідь відсутня.

6. Що не можна віднести до умов юридичного оформлення підприємства?

- а) наявність статуту підприємства;
- б) існування розрахункового рахунку у комерційному банку;
- в) право реалізації власних економічних інтересів;
- г) ведення бухгалтерського балансу.

7. Що включає в себе технологічна відокремленість підприємства?

- а) спеціалізацію на виробництві певного виду продукції;
- б) право укладання угод;
- в) майнову відокремленість;
- г) завершений технологічний цикл.

8. Основною класифікаційною ознакою підприємств не є:

- а) характер здійснення торгових операцій;
- б) форма власності;
- в) сфера діяльності;
- г) розмір підприємства.

9. Критерієм класифікації підприємств за розмірами не може бути:

- а) кількість робітників;
- б) обсяг господарського обороту;
- в) продуктивність праці;
- г) правильна відповідь відсутня.

10. За способом заснування і формування статутного фонду в Україні виділяють такі підприємства:

- а) унітарні;
- б) корпоративні;
- в) одноосібні;
- г) правильно – пп. а, б.

11. Державна підтримка малих підприємств зумовлена:

- а) потребою підтримання і розвитку конкурентного середовища;
- б) доцільністю співіснування в економіці різних за розміром підприємств;
- в) необхідністю використання малого бізнесу для вирішення регіональних проблем;
- г) правильно – пп. а, б, в.

12. До класифікації підприємств за формою власності не відносяться підприємства:

- а) приватні;
- б) державні;
- в) змішані;
- г) малі.

13. Перевагами малих підприємств у порівнянні із крупними та середніми не можна вважати:

- а) можливість повніше використовувати ефект спеціалізації;
- б) високу ефективність встановлення коопераційних зв'язків;
- в) мобільність та гнучкість при зміні суспільних потреб;
- г) низькі витрати виробництва.

14. Перевагами крупних підприємств не можна вважати:

- а) можливість отримання значного обсягу фінансових ресурсів;
- б) швидке реагування на зміну кон'юнктури ринку;
- в) впровадження новацій у масове виробництво;
- г) зниження витрат виробництва.

15. До недоліків одноосібного підприємства не відноситься:

- а) обмеженість фінансових ресурсів;
- б) необмеженість відповідальності;
- в) значна свобода дій у власника;
- г) відсутність потенційних вигод від спеціалізації в управлінні виробництвом.

16. Повне товариство характеризується:

- а) найбільшою втратою самостійності його членів;
- б) найбільшим ступенем стійкості;
- в) необмеженою відповідальністю учасників;
- г) створенням спеціальних органів контролю та управління.

17. Товариство з обмеженою відповідальністю припускає:

- а) строго обмежену кількість його членів;
- б) об'єднання тільки фізичних осіб;
- в) додаткові обмеження на використання прибутку для непродуктивних цілей;
- г) відповідальність у межах паю.

18. Найбільша самостійність учасників характерна для:

- а) повного товариства;
- б) товариства з обмеженою відповідальністю;
- в) змішаного товариства;
- г) товариства з додатковою відповідальністю.

19. Що є вищим органом управління акціонерного товариства?

- а) загальні збори акціонерів;
- б) наглядова рада;
- в) правління (дирекція);
- г) рада акціонерів, які володіють контрольним пакетом акцій.

20. Кожний акціонер:

- а) гарантовано отримує дивіденди;
- б) має можливість управляти поточною діяльністю підприємства;
- в) володіє правом вирішального голосу на зборах;
- г) є співвласником підприємства.

21. Розмір дивіденду не залежить від:

- а) розміру прибутку підприємства;
- б) зміни курсової вартості акції;
- в) порядку розподілу прибутку;
- г) кількості емітованих акцій.

22. Визначте, яким буде ринковий курс акції номіналом 100 гривень, якщо дивіденди становлять 3 гривні на рік, а позичковий відсоток дорівнює 15% річних.

- а) 80 грн;
- б) 20 грн;
- в) 100 грн;
- г) 120 грн.

23. Для кооперативної форми підприємства не є характерним:

- а) абсолютна орієнтація на прибуток;
- б) розподіл прибутку, як правило, пропорційно участі членів у виробництві;
- в) широка участь членів в управлінні;
- г) правильна відповідь відсутня.

24. До функціональних форм виробничих фондів відносяться:

- а) грошова;
- б) виробнича;
- в) товарна;
- г) правильно – пп. а, б, в.

25. Процес руху виробничих фондів, у ході якого відбувається їх перетворення із однієї функціональної форми на іншу – це:

- а) кругообіг виробничих фондів;
- б) обіг виробничих фондів;
- в) час обігу фондів;
- г) правильна відповідь відсутня.

26. Виробничі фонди підприємства поділяються на:

- а) оборотні фонди та фонди обігу;
- б) основні та обігові засоби;
- в) основні та оборотні фонди;
- г) основні фонди та фонди обігу.

27. До основних виробничих фондів підприємства не відносяться:

- а) будівлі та споруди;
- б) машини;
- в) устаткування;
- г) незавершене виробництво.

28. Готова продукція, що знаходиться на складах, відноситься до:

- а) основних фондів;
- б) оборотних фондів;
- в) фондів обігу;
- г) правильна відповідь відсутня.

29. Фонд оплати праці є складовою частиною:

- а) основних засобів;
- б) оборотних фондів;
- в) основних фондів;
- г) правильна відповідь відсутня.

30. Вартість використаного у виробництві обсягу ресурсів – це:

- а) амортизація;
- б) основні фонди;
- в) витрати виробництва;
- г) прибуток підприємства.

31. Збитковим підприємством є таке підприємство, на якому:

- а) відсутній прибуток;
- б) низька заробітна плата;
- в) витрати перевищують виторг;
- г) наявні витрати, пов'язані з недостатньо ефективною організацією виробництва.

32. Амортизаційні відрахування призначені для:

- а) ведення розширеного відтворення;
- б) здійснення відтворення основних фондів;
- в) здійснення простого розширеного відтворення основних і оборотних фондів;
- г) здійснення відтворення основних і оборотних фондів.

33. Банкрутство – це:

- а) тимчасове закриття підприємства;

- б) повна ліквідація підприємства;
- в) оголошення про фінансову неспроможність підприємства;
- г) продаж підприємства іншим особам.

Вправа 3. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове

1. Підприємство має право створити тільки держава.
2. Умовами діяльності приватного підприємства є самостійне здійснення відтворювального процесу, повна економічна відповідальність за результати своєї діяльності і обов'язкова економічна допомога держави.
3. Метою діяльності державного підприємства є виключно отримання максимального прибутку.
4. В одній галузі можуть працювати різні за розміром підприємства.
5. Малі підприємства не потребують державної підтримки.
6. Товариство з обмеженою відповідальністю – це найменш ризикована форма діяльності підприємця.
7. Зниження ризику банкрутства не належить до переваг корпоративних підприємств над унітарними.
8. Акціонерні товариства відкритого та закритого типів відрізняються тільки назвою.
9. Партнерство з обмеженою відповідальністю – це об'єднання партнерів з різними правами та відповідальністю.
10. Кооператив – це підприємство, в якому поєднуються засоби та зусилля партнерів для виконання визначених господарських функцій.
11. Діяльність кооперативу спрямована на отримання максимального прибутку.
12. Суб'єкт, що випускає акції, називається інвестором.
13. Будь-який акціонер є співвласником акціонерного товариства.
14. Фонди підприємства поділяються на основні, виробничі і невиробничі.
15. До основних фондів входять обладнання, споруди, фонд оплати праці.
16. Основні фонди є частиною виробничих фондів.
17. Величина амортизаційних відрахувань, у залежності від сфери діяльності підприємства, включається до собівартості, або до прибутку.
18. Сировина та електроенергія належать до основних фондів підприємства.
19. Заробітна плата – це частина амортизаційного фонду підприємства.
20. Станки, машини та обладнання належать до оборотних фондів..
21. В одній галузі можуть працювати різні за розміром підприємства.
22. Метою діяльності державного підприємства є виключно отримання максимального прибутку.
23. Будь-який акціонер є співвласником акціонерного товариства.

ТЕМА 7. ДОХОДИ

Термінологічний словник

Абсолютна рента — рента, утворена монополією приватної власності на землю.

Диференціальна рента — додатковий чистий дохід, отриманий у результаті продуктивнішої праці на кращих за родючістю та місцезнаходженням землях або завдяки підвищенню продуктивності землі за рахунок додаткових вкладень капіталу.

Дохід — певна кількість грошових коштів, матеріальних благ чи послуг, отриманих фізичною особою, підприємством чи економікою в цілому за певний проміжок часу.

Заробітна плата — ціна, яку сплачує роботодавець найманому працівникові робочої сили.

Земельна рента — ціна, сплачена за використання землі та інших природних ресурсів.

Монопольна рента — рента, утворена обмеженістю ресурсу.

Номінальна заробітна плата — сума грошей, яку отримує найманий працівник за певний проміжок часу.

Норма прибутку — показник, який характеризує ступінь прибутковості капіталу як відсоткове відношення маси прибутку до всього авансованого капіталу.

Норма процента — відношення величини процента до суми позики, виражене у відсотках.

Позичковий процент — плата кредитору за користування позиченими грошима або матеріальними цінностями.

Прибуток — дохід власників підприємства, визначений як різниця між виручкою від реалізації і загальними витратами на виробництво та реалізацію продукції.

Реальна заробітна плата — кількість товарів та послуг, яку можна придбати в певний момент часу за суму номінальної заробітної плати.

Ціна землі — відношення ренти до банківського процента.

ВПРАВИ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться нижче, знайдіть відповідний термін або поняття

1. Вид державних витрат, пов'язаний з перерозподілом доходів.
2. Вид доходу, який отримано людиною в результаті реалізації фізичних та інтелектуальних можливостей створювати блага.
3. Додатковий дохід підприємця, який виникає внаслідок кращого передбачення ринкової ситуації.

4. Кількість грошей, яку отримує суб'єкт у результаті реалізації своїх економічних ресурсів.
5. Кількість товарів та послуг, які можна придбати за номінальні доходи
6. Обсяг грошових надходжень за певний період часу.
7. Плата за виконання підприємницьких функцій, яка відповідає середній суспільній величині.
8. Платежі, які необхідно здійснити задля отримання у своє розпорядження необхідних для виробництва ресурсів.
9. Процентна ставка скоригована на рівень інфляції.
10. Різниця між сукупним доходом та витратами понесеними на виробництво товарів.
11. Ціна, що сплачується за використання землі та інших природних ресурсів, кількість яких лімітована.
12. Ціна, що сплачується за користування грошима.

Терміни і поняття

а) дохід;	ж) позичковий процент;
б) прибуток;	и) рента;
в) витрати виробництва;	к) реальна процентна ставка;
г) нормальний прибуток;	л) економічний прибуток;
д) номінальний дохід;	м) трансфертні платежі;
е) заробітна плата;	н) реальний дохід.

Вправа 2. Знайдіть єдино правильну відповідь

1. *Що не належить до доходів, які отримують суб'єкти в результаті пропозиції економічних реурсів?*

а) заробітна плата;	б) прибуток;
в) рента;	г) правильна відповідь відсутня.

2. *До доходів, які отримані внаслідок особливого соціального статусу людини, відноситься:*

а) заробітна плата;	б) стипендія студента;
в) прибуток;	г) правильно – пп. а, б.

3. *В якому рядку допущено помилку?*

- а) формою доходу на ресурс праці є заробітна плата та пенсія;
- б) формою доходу на ресурс «підприємницькі здібності» є прибуток;
- в) доходом за наявність певного соціального статусу є виплати за безробіттям;

г) формою доходу, яку отримують від надання грошей у позику є процент.

4. В якому твердженні допущено помилку?

- а) формою доходу на ресурс праці є заробітна плата;
- б) доходом за наявність певного соціального статусу є виплати за безробіттям та пенсія;
- в) формою доходу внаслідок надання кредиту є прибуток;
- г) правильна відповідь відсутня.

5. Фермер платить землевласнику за право обробляти поле і продавати весь зібраний з нього врожай. Гроші, які отримує землевласник, є:

- а) рентою; б) орендною платою;
- в) відсотком; г) часткою прибутку, яку отримав фермер.

6. Найманий працівник отримує дохід у вигляді:

- а) прибутку; б) заробітної плати;
- в) дивіденду; г) ренти.

7. Джерелом якого доходу є підприємницький талант?

- а) прибутку; б) проценту;
- в) дивіденду; г) заробітної плати.

8. Власник земельної ділянки, яка розташована біля перехрестя автомагістралей отримує:

- а) прибуток; б) процент;
- в) дивіденд; г) ренту.

9. Прибуток отримує:

- а) вишивальниця на фабриці “Модний одяг”;
- б) підприємець, який заснував фабрику “Модний одяг”;
- в) власник земельної ділянки, на якій розташовано фабрику “Модний одяг”;
- г) банк, який надав позику для придбання обладнання на фабрику “Модний одяг”.

10. Що належить до форм використання особистого доходу?

- а) сплата податків; б) заощадження;
- в) споживання; г) правильно – пп. а, б, в.

11. Які фактори не впливають на поведінку працівника на ринку праці?

- а) родинний стан;
- б) величина заробітної плати;
- в) місце розташування підприємства;
- г) вірна відповідь відсутня.

12. Встановлена державою мінімальна заробітна плата - це:

- а) нижня межа індивідуального доходу, що рекомендується;
- б) величина прожиткового мінімуму;
- в) показник, на підставі якого визначається динаміка заробітної плати в країні;
- г) нижня межа заробітної плати працівника будь-якого підприємства.

13. Реальна заробітна плата – це:

- а) кількість товарів і послуг, які можна придбати за отримані працівником гроші;
- б) дохід, отриманий людиною від реалізації своїх фізичних, інтелектуальних та підприємницьких здібностей;
- в) дохід, отриманий найманим робітником від реалізації своїх здібностей у створенні благ;
- г) ціна праці, встановлена роботодавцем за узгодженням з державою.

14. На ставку заробітної плати не впливають :

- а) попит на працю та її пропозиція;
- б) політика держави в галузі оплати праці;
- в) політика прфспілок;
- г) співвідношення приватного і державного секторів в економіці.

15. Основними факторами, які визначають поведінку працівника на ринку праці, є:

- а) асортимент продукції, національність, стать, родинні зв'язки;
- б) віддаленість від місця проживання, престижність праці, величина заробітної плати;
- в) обсяги збуту виробленої на підприємствах продукції, орієнтація на прибуток, політичні погляди;
- г) вірна відповідь відсутня.

16. В умовах ринку середній рівень заробітної плати програмістів визначається:

- а) кількістю працівників, що мають професію програміста і які готові працювати за цією спеціальністю при існуючому рівні оплати праці;
- б) попитом на працівників, що мають професію програміста;
- в) взаємодією пропозиції і попиту на працівників, що мають професію програміста;
- г) трудовим законодавством.

17. Зміни в рівні реальної заробітної плати у порівнянні з номінальною викликані змінами в:

- а) рівні цін на товари і послуги;
- б) нормі прибутку;
- в) відсотках за депозитами;
- г) правильна відповідь відсутня.

18. Прибуток – це:

- а) виторг з урахуванням витрат;
- б) виторг мінус витрати;
- в) частка витрат у виторгу;
- г) витрати плюс виторг.

19. Безпосереднім фактором обсягу прибутку не є:

- а) обсяг виготовленої продукції;
- б) собівартість;
- в) ціна реалізованої продукції;
- г) обсяг реалізованої продукції.

20. Прибуток дорівнює:

- а) сумі грошей, яка отримана від реалізації товарів та послуг;
- б) сумі грошей, яку отримує за свою працю директор магазину;
- в) виторгу від реалізації товарів та послуг, за вирахуванням всіх видатків на виробництво та продаж;
- г) винагороді підприємця, яку він отримав у грошовій формі.

21. Ставка позичкового процента не залежить від:

- а) терміну надання кредиту;
- б) величини позики;
- в) ризикованості проекту;
- г) правильна відповідь відсутня.

22. Земельна рента буде зростати, якщо:

- а) знижується ціна землі;
- б) зростає попит на землю;
- в) скорочується попит на землю;
- г) пропозиція землі збільшується;

23. Ціна землі залежить від:

- а) величини річної ренти;
- б) ставки банківського процента;
- в) величини альтернативного доходу покупця землі;
- г) правильно – пп. а, б, в.

24. Реальний дохід, на відміну від номінального доходу:

- а) є доходом після вирахування всіх податків;
- б) включає не тільки заробітну плату, але й надходження із інших джерел;
- в) розраховується з урахуванням зміни цін;
- г) правильно – пп. а, б, в.

25. Позичковий процент – це:

- а) прибуток на вкладений у справу капітал;
- б) частина прибутку, привласнена підприємцем;
- в) плата за користування кредитом;
- г) строк окупності позичкового капіталу.

26. Реальна заробітна плата на відміну від номінальної – це:

- а) визначена сума матеріальних і духовних благ, які може придбати працівник за отриману номінальну заробітну плату;
- б) номінальна заробітна плата з урахуванням податків і внесків у фонд соціального страхування;
- в) сума грошей, необхідна для нормального відтворення робочої сили;
- г) правильна відповідь відсутня.

27. Рентний дохід – це дохід:

- а) одержуваний власниками землі;
- б) одержуваний від продажу землі;
- в) сплачуваний за користування землею та іншими природними ресурсами;
- г) одержуваний від продажу землі та інших природних ресурсів.

28. Причиною виникнення диференціальної ренти можна вважати:

- а) монополію приватної власності на землю;
- б) низьку органічну будову капіталу в сільському господарстві;
- в) монополію на землю як об'єкт господарювання;
- г) наявність землі виняткової якості.

29. Диференціальна земельна рента виникає:

- а) на всіх ділянках землі;
- б) на економічно кращих ділянках землі;
- в) на економічно гірших ділянках землі;
- г) правильна відповідь відсутня.

30. Як називається дохід, що залишився після сплати податків і не був використаний на особисте споживання?

- а) споживання;
- б) інвестиції;
- в) заощадження;
- г) дохід, що знаходиться у розпорядженні.

Вправа 3. Визначте яке з положень правильне, а яке помилкове

1. Диференціація доходів є абсолютно неминучим явищем у будь-якій економічній системі.
2. Величина отримуваних доходів не здійснює ніякого впливу на світогляд людини.
3. Особливий соціальний статус дає право на отримання певних видів доходів.
4. Трансфертні платежі є доходом, отриманим в результаті пропозиції економічних ресурсів.
5. Заробітна плата є наслідком реалізації підприємницьких здібностей.
6. Заробітна плата не є основним джерелом доходу для абсолютної більшості населення.
7. Держава виступає безпосереднім роботодавцем для абсолютної більшості населення.
8. Єдиним суб'єктом, який визначає ставку заробітної плати є роботодавець.
9. Більша частина доходів суб'єктів використовується на заощадження.
10. Капітал приносить дохід у вигляді ренти.
11. Рентний дохід – це дохід, який отримують від продажу землі та інших природних ресурсів.
12. Прибуток – це сума грошей, отриманих від реалізації товарів та послуг.
13. Факторами величини прибутку є обсяг реалізованої продукції і ціна за її одиницю.
14. Терміновість, поверненість і платність – це принципи кредиту.
15. Рівень інфляції впливає на величину процентної ставки.
16. На величину процентної ставки не впливає політика Центрального банку.
17. Рівень купівельної спроможності людей визначається тільки величиною доходів.

18. Динаміка цін на предмети споживання прямо впливає на зміни реальної заробітної плати.

19. Номінальна заробітна плата передбачає повну оплату робітникові вартості його – робочої сили.

20. Земельна рента – це нетрудовий дохід, який отримує власник землі.

ТЕМА 8. МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Термінологічний словник

Структурне безробіття — безробіття, викликане невідповідністю професійної підготовки робочої сили технологічному рівню виробництва.

Фрикційне безробіття — безробіття, пов'язане з добровільною зміною місця роботи і періодами тимчасового звільнення.

Циклічне безробіття — безробіття, що пов'язане з загальним економічним спадом.

Реальний ВВП — ВВП, скоригований з урахуванням інфляції.

Номинальний ВВП — ВВП, який обчислюється у цінах, які існують на момент його отримання.

Рівень безробіття — виражене у відсотках відношення кількості безробітних до економічно активного населення.

Політика стабілізації — заходи держави, націлені на вирівнювання циклічних коливань в економіці.

Економічні коливання — нестійкість, різнонаправлена мінливість основних макроекономічних показників, характерна для різних проміжків часу.

Валовий внутрішній продукт — сукупна ринкова вартість кінцевих товарів, виготовлених у країні протягом року.

Національна економіка — сукупність економічних суб'єктів і зв'язків між ними, що характеризуються господарською цілісністю, спільністю у визначених часових і просторових межах.

Економічний цикл — сукупність певних станів національної економіки, що регулярно повторюються і проявляються у розширенні і скороченні обсягів виробництва.

ВПРАВИ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться далі, знайдіть відповідний термін або поняття.

1. Безробіття, викликане невідповідністю професійної підготовки робочої сили технологічному рівню виробництва.

2. Безробіття, пов'язане з добровільною зміною місця роботи і періодами тимчасового звільнення.

3. Безробіття, що пов'язане з загальним економічним спадом.

4. ВВП, скоригований з урахуванням інфляції.

5. ВВП, який обчислюється у цінах, які існують на момент його отримання.

6. Виражене у відсотках відношення кількості безробітних до економічно активного населення.

7. Зайнятість, що припускає відсутність циклічної форми безробіття.

8. Заходи держави, націлені на вирівнювання циклічних коливань в економіці.

9. Нестійкість, різнонаправлена мінливість основних макроекономічних показників, характерна для різних проміжків часу.

10. Сукупна ринкова вартість кінцевих товарів, виготовлених у країні протягом року.

11. Сукупність економічних суб'єктів і зв'язків між ними, що характеризуються господарською цілісністю, спільністю у визначених часових і просторових межах.

12. Сукупність певних станів національної економіки, що регулярно повторюються і проявляються у розширенні і скороченні обсягів виробництва.

Терміни і поняття

а) національна економіка;	з) економічні коливання;
б) валовий внутрішній продукт;	и) економічний цикл;
в) номінальний ВВП;	к) фрикційне безробіття;
г) реальний ВВП	л) циклічне безробіття;
д) інвестиції.	м) повна зайнятість;
е) рівень безробіття;	н) структурне безробіття;
ж) політика стабілізації;	

Вправа 2. Знайдіть єдину правильну відповідь.

1. *Національна економіка - це:*

а) взаємодія економічних суб'єктів на визначеній території при участі загального координуючого економічного центра;

б) сукупність економічних суб'єктів, об'єднаних загальною національною належністю;

в) сфера діяльності людей, пов'язана з виробництвом, розподілом, обміном і споживанням благ і послуг, визначена просторовими межами;

г) сукупність економічних суб'єктів і зв'язків між ними, що характеризуються господарською цілісністю, спільністю у визначених часових і просторових межах.

2. *До ознак національної економіки не можна віднести:*

а) наявність економічних зв'язків між суб'єктами на основі поділу праці;

б) загальне економічне середовище, у якому діють економічні суб'єкти;

в) існування альтернативних грошових систем;

г) загальна система економічного захисту.

3. *Суб'єктами національної економіки виступають:*

- а) домашні господарства; б) підприємства;
в) держава; г) правильно – пп. а, б, в.

4. Домашні господарства і приватні підприємства складають сектор:

- а) приватний; б) державний;
в) регіональний; г) правильна відповідь відсутня.

5. Яку роль виконують макроекономічні показники?

- а) отримання інформації про стан національної економіки та здійснення міжнародних порівнянь;
б) оцінювання економічного потенціалу країни;
в) здійснення управління національною економікою;
г) правильно – пп. а, б, в.

6. Сукупність пов'язаних між собою узагальнюючих показників розвитку національної економіки – це:

- а) платіжний баланс країни; б) система національних рахунків;
в) розрахунковий баланс; г) правильна відповідь відсутня.

7. Сукупна вартість товарів, виготовлених у країні протягом року – це:

- а) валовий випуск; б) валовий внутрішній продукт;
в) національний дохід; г) чистий продукт.

8. Національний дохід – це показник ВВП, із якого вираховано величину:

- а) амортизації;
б) непрямих податків;
в) виплат на соціальне страхування;
г) правильно – пп. а, б.

9. Динаміка національного виробництва – це:

- а) зміна обсягу національного виробництва за певний період часу;
б) порівняння обсягів реального і номінального національного продукту за певний період часу;
в) грошове вираження обсягу національного виробництва, взяте за певний період часу;
г) ступінь збільшення національного виробництва за певний період часу.

10. Економічні коливання – це:

- а) різні значення приростів обсягів національного виробництва за певний період часу;
- б) зниження ступеня економічної активності, пов'язане зі змінами у макроекономічній ситуації;
- в) нерівномірність, періодична різноспрямованість змін макроекономічних показників;
- г) зміни у макроекономічній політиці держави, які відбиваються на результатах національної економіки;

11. Економічний цикл – це:

- а) період часу, протягом якого спостерігаються різноспрямовані зміни в основних макроекономічних показниках;
- б) послідовне проходження національною економікою усіх стадій позитивної економічної динаміки;
- в) сукупність певних станів економічної активності, які періодично повторюються у національній економіці;
- г) правильна відповідь відсутня.

12. Циклічність національної економіки:

- а) є її закономірністю;
- б) характерна для країн із невисоким рівнем економічного розвитку;
- в) є наслідком неефективної макроекономічної політики;
- г) є фактором економічного прогресу суспільства.

13. Яка послідовність проходження стадій економічного циклу найбільш характерна для національної економіки:

- а) пожвавлення – депресія – спад - підйом;
- б) підйом – депресія – пожвавлення - спад;
- в) підйом – спад – депресія - пожвавлення;
- г) спад – депресія – підйом – пожвавлення.

14. У якій фазі економічного циклу спостерігається найвищий рівень зайнятості:

- а) спад;
- б) депресія;
- в) пожвавлення;
- г) піднесення.

15. У період депресії найбільше скорочується:

- а) витрати споживачів на купівлю товарів;

- б) рівень зарплати;
- в) величина підприємницького прибутку;
- г) правильно – пп. а, б, в.

16. Тривалість довгострокового циклу складає (років):

- а) 15-30; г) 30-40; в) 50-60; г) 70-90.

17. Якою зазвичай вважають тривалість середньострокового циклу (років):

- а) 1,5 – 3; б) 3 – 5; в) 7 – 11; г) 10 – 20.

18. Матеріальною основою періодичності середньострокових циклів є:

- а) процеси, що відбуваються на грошовому ринку;
- б) необхідність відновлення рівноваги на споживчому ринку;
- в) необхідність оновлення основного капіталу;
- г) необхідність оновлення об'єктів інфраструктури.

19. Матеріальною основою великих циклів є:

- а) необхідність оновлення основного капіталу;
- б) процеси, що відбуваються на грошовому ринку;
- в) необхідність зміни базових технологій і поколінь машин та оновлення об'єктів інфраструктури;
- г) правильно – пп. а, б, в.

20. Рівень безробіття – це:

- а) загальна кількість безробітних;
- б) частина незайнятого населення в загальній чисельності економічно-активного населення;
- в) різниця між економічно активним населенням і кількістю безробітних;
- г) правильна відповідь відсутня.

21. Якщо людина хвора і не може працювати, то вона:

- а) належить до безробітних;
- б) належить до розряду незайнятих у виробництві;
- в) розглядається як неповністю зайнята;
- г) не враховується у складі робочої сили.

22. Фрикційне безробіття – це:

а) безробіття, пов'язане зі змінами попиту на товари та у технології виробництва;

б) безробіття, пов'язане з добровільною зміною працівниками місця роботи і періодами тимчасового звільнення;

в) правильно – пп. а, б;

г) правильна відповідь відсутня.

23. Структурне безробіття – це:

а) безробіття, пов'язане зі змінами попиту на товари та у технології виробництва;

б) безробіття, пов'язане з добровільною зміною працівниками місця роботи і періодами тимчасового звільнення;

в) безробіття, викликане загальним економічним спадом;

г) правильно – пп. а, б.

24. Яка форма безробіття вважається неминучою:

а) структурна, фрикційна, циклічна; б) структурна, фрикційна;

в) фрикційна, циклічна; г) циклічна.

25. Будівництво електростанцій, які використовують нафту як джерело енергії, призвело до закриття ряду вугільних шахт і масового звільнення шахтарів. Це зробило внесок у збільшення.

а) як фрикційного, так і циклічного безробіття;

б) циклічного безробіття;

в) фрикційного безробіття;

г) структурного безробіття.

26. Повна зайнятість забезпечується в умовах:

а) раціонального розподілу робочої сили;

б) використання робочої сили відповідно до професійної підготовки;

в) відсутності безробіття будь-якого типу;

г) відсутності циклічного безробіття.

27. До негативних наслідків безробіття не належить:

а) недовиробництво ВВП;

в) зниження рівня кваліфікації;

б) соціальні витрати;

г) правильна відповідь відсутня.

28. До суспільних витрат безробіття відносять:

- а) втрату доходу і зниження життєвого рівня людини;
- б) соціальну напругу в суспільстві;
- в) недовироблення ВВП;
- г) правильно – пп. б, в.

29. Яке визначення точніше передає сутність інфляції?

- а) інфляція – це підвищення цін на окремі товари;
- б) інфляція – це зміна загального рівня цін в національній економіці;
- в) інфляція – це підвищення загального рівня цін в національній економіці;
- г) інфляція – це збільшення грошової маси в національній економіці.

30. Споживчий кошик – це:

- а) мінімум калорій, які повинен отримувати організм людини у певний проміжок часу;
- б) певний набір товарів та послуг;
- в) перелік товарів та послуг, які є життєво необхідними;
- г) науково обгрунтована норма споживання для певних груп населення.

31. Які зовнішні ознаки інфляції в економіці країни?

- а) зростання реальних доходів населення;
- б) зниження цін на товари та послуги;
- в) зростання ціни робочої сили та скорочення пропозиції товарів;
- г) загальне зростання цін.

32. Гіперінфляція – це коли :

- а) рівень річної інфляції складає більше 1000%;
- б) рівень річної інфляції складає більше 100%;
- в) рівень річної інфляції складає більше 200%;
- г) правильно – пп. а, в.

33. Гіперінфляція спричиняє в економіці такі наслідки:

- а) підвищення інвестиційної активності;
- б) збільшення попиту на матеріальні активи;
- в) підвищення реальних доходів;
- г) правильна відповідь відсутня.

34. Інфляція, за якої ціни зростають на 5% на місяць, називається:

- а) помірною;
- б) галопуючою;

в) гіперінфляцією;

г) стагфляцією.

Вправа 3. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове.

1. Інвестиції – це витрати споживача на придбання товарів тривалого користування
2. Валовий національний продукт перевищує національний дохід на величину амортизації.
3. Вартість сировини та напівфабрикатів включається до складу ВВП.
4. ВВП – це співвідношення ціни визначеного набору продуктів у даному періоді до ціни аналогічного набору в базовому періоді.
5. Домашні господарства не є суб'єктами національної економіки.
6. Інвестиції – це витрати на придбання машин, устаткування й інших засобів виробництва, будівництво і збільшення виробничих запасів.
7. Територіальні і економічні кордони країни завжди співпадають.
8. При визначенні ВВП враховується вартість кінцевих і проміжних товарів та послуг.
9. Система національних рахунків не дозволяє оцінити економічний потенціал країни.
10. Економіка, будь-якої країни, розвивається нерівномірно, хвилеподібно.
11. Причинами економічних циклів є виключно внутрішні економічні фактори.
12. Циклічність є не тільки злом, а й благом для економічної системи.
13. Класична схема ділового циклу об'єднує чотири фази: криза, депресія, поживлення, піднесення.
14. До складу економічно активного населення слід включати безробітних, які активно шукають роботу.
15. Фрикційна форма безробіття не тільки обов'язкова, але і бажана для суспільства.
16. Усі зміни в рівнях виробництва, зайнятості і цін викликані циклічними коливаннями в економіці.
17. В умовах повної зайнятості рівень структурного безробіття повинен дорівнювати нулю.
18. Збільшення виплат по безробіттю не сприяє зростанню її рівня.
19. Інфляція – це зростання цін на окремі товари та послуги.
20. Помірна інфляція (до 5 % на рік) стимулює розвиток економіки, надає їй необхідного динамізму.
21. Втручання держави в економіку призводить тільки до позитивних наслідків.
22. Держава має пропорційно підтримувати всі галузі національної економіки.
23. Активізація ролі держави в регулюванні економіки визначається діями політичних партій та уряду.

24. Втручання держави в економічні процеси повинно мати певні межі.
25. Межі державного регулювання визначаються намірами державної влади.
26. Вартість сировини та напівфабрикатів включається до складу ВВП.
27. Домашні господарства не є суб'єктами національної економіки.
28. Інвестиції – це витрати на придбання машин, устаткування й інших засобів виробництва, будівництво і збільшення виробничих запасів.
29. Територіальні і економічні кордони країни завжди співпадають.
30. Причинами економічних циклів є виключно внутрішні економічні фактори.
31. Фрикційна форма безробіття не тільки обов'язкова, але і бажана для суспільства.
32. Збільшення виплат по безробіттю не сприяє зростанню її рівня.
33. Помірна інфляція (до 5 % на рік) стимулює розвиток економіки, надає їй необхідного динамізму.

ТЕМА 9. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Термінологічний словник

Державне підприємництво — господарська або інша підприємницька діяльність державних підприємств з виробництва матеріальних благ та надання послуг суб'єктам економіки.

Державне регулювання економіки — сукупність заходів державного впливу на об'єкти і процеси з метою певного спрямування господарської діяльності суб'єктів національної економіки, узгодження їх інтересів та дій для реалізації конкретних цілей.

Державний сектор економіки — комплекс господарських об'єктів, які повністю або частково належать центральним чи місцевим органам державної влади і використовуються державою для виконання економічних, соціально-культурних і політичних функцій.

Дефіцит державного бюджету — перевищення витрат держави над отриманими доходами.

Експансіантська кредитно-грошова політика — політика держави, що реалізується шляхом розширення грошової пропозиції і спрямована на стимулювання зростання виробництва і зайнятості.

Комерційний банк — фінансовий інститут, що займається прийомом вкладів та наданням комерційних позик.

Кредит — надання грошових коштів у тимчасове користування за певну плату.

Методи державного регулювання економіки — сукупність способів, прийомів та засобів державного впливу на соціально-економічний розвиток країни.

Непрямі методи державного регулювання економіки — сукупність опосередкованих засобів державного впливу на діяльність суб'єктів економіки.

Непрямі податки — податки, об'єктом яких є обсяг споживання окремими товарів і послуг.

Номінальний процент — відношення плати за користування грошима до загальної суми, що надається в кредит.

Облікова ставка — процентна ставка по кредитах, наданим центральним банком комерційним банкам.

Операції на відкритому ринку — купівля-продаж центральним банком державних цінних паперів з метою збільшення чи зменшення грошової пропозиції.

Основні економічні функції держави — створення правової бази функціонування суб'єктів ринкової економіки; формування і захист конкурентного середовища; усунення негативних екстерналій; розподіл та перерозподіл доходів; виробництво суспільних товарів; регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Податки — обов'язкові платежі суб'єктів економічної діяльності в бюджет держави.

Прямі методи державного регулювання економіки — методи, за допомогою яких держава безпосередньо втручається в економічні процеси.

Прямі податки — податки, об'єктом яких є дохід чи майно платника.

Резервна норма — обов'язкова сума грошей, яку повинні мати комерційні банки по відношенню до суми прийнятих вкладів.

Рестриктивна кредитно—грошова політика — політика держави, що реалізується шляхом обмеження грошової пропозиції і спрямована на стримування інфляції.

Фіскальна політика — політика свідомої зміни податкових ставок, структури податків і бюджетних витрат з метою стабілізації розвитку національної економіки.

ВПРАВИ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться далі, знайдіть відповідний термін або поняття

1. Відношення плати за користування грошима до загальної суми, що надається в кредит.

2. Купівля-продаж центральним банком державних цінних паперів з метою збільшення чи зменшення грошової пропозиції.

3. Методи, за допомогою яких держава безпосередньо втручається в економічні процеси.

4. Надання грошових коштів у тимчасове користування за певну плату.

5. Обов'язкова сума грошей, яку повинні мати комерційні банки по відношенню до суми прийнятих вкладів.

6. Обов'язкові платежі суб'єктів економічної діяльності в бюджет держави.

7. Перевищення витрат держави над отриманими доходами.

8. Податки, об'єктом яких є дохід чи майно платника.
9. Податки, об'єктом яких є обсяг споживання окремими товарів і послуг.
10. Політика держави, що реалізується шляхом обмеження грошової пропозиції і спрямована на стримування інфляції.
11. Політика держави, що реалізується шляхом розширення грошової пропозиції і спрямована на стимулювання зростання виробництва і зайнятості.
12. Політика свідомої зміни податкових ставок, структури податків і бюджетних витрат з метою стабілізації розвитку національної економіки.
13. Процентна ставка по кредитах, наданим центральним банком комерційним банкам.
14. Сукупність способів, прийомів та засобів державного впливу на соціально-економічний розвиток країни.
15. Фінансовий інститут, що займається прийомом вкладів та наданням комерційних позик.

Терміни і поняття

а) Державне регулювання економіки; б) прямі методи державного регулювання економіки. в) рестриктивна кредитно-грошова політика; г) експансіоністська кредитно-грошова політика; д) резервна норма; е) облікова ставка;	ж) кредит; з) операції на відкритому ринку; и) номінальний процент. к) дефіцит державного бюджету; л) непрямі податки; м) податки; н) фіскальна політика; о) прямі податки;

Вправа 2. Знайдіть єдино правильну відповідь.

1. Державне регулювання економіки це:

- а) держави, спрямовані на корекцію економічних станів національної економіки;
- б) забезпечення дотримання юридичними та фізичними особами чинного законодавства;
- в) прогнозування та індикативне планування соціально-економічних процесів;
- г) оподаткування, фінансування та кредитування суб'єктів господарської діяльності.

2. Головною метою державного регулювання ринкової економіки є:

- а) економічне зростання та соціальна стабільність у суспільстві;
- б) вирівнювання економічного циклу;
- в) удосконалення галузевої та регіональної структур господарства;
- г) охорона навколишнього природного середовища.

3. Чим викликана необхідність державного втручання у розвиток національної економіки?

- а) потребою досягнення 100% зайнятості населення;
- б) необхідністю зведення до мінімальних розмірів ринкового саморегулювання;
- в) існуванням проблеми періодичного зниження доходів у приватному секторі;
- г) недоліками саморегулювання і необхідністю їх усунення.

4. Державне регулювання економіки виникло завдяки теоретичним ідеям:

- а) В. Ойкена;
- б) К. Маркса;
- в) Дж. М. Кейнса;
- г) Ф. Рузвельта.

5. Визначіть фактори, які викликають у сучасних умовах необхідність державного втручання в економіку:

- а) ринок породжує монополію, а тому необхідний захист конкуренції;
- б) неконтрольована диференціація доходів загрожує соціальній стабільності;
- в) ринковий механізм не може забезпечити достатню зацікавленість бізнесу у виробництві певних товарів та послуг;
- г) правильно – пп. а, б, в.

6. Визначіть економічні функції держави:

- а) формування правової основи економічної діяльності, захист та розвиток конкуренції, організація виробництва товарів і послуг суспільного користування, перерозподіл доходів, облік побічних ефектів;
- б) захист та розвиток конкуренції, регулювання цін на продукцію приватного сектора, організація виробництва товарів і послуг суспільного користування, дослідження навколосемного простору, перерозподіл доходів;
- в) антициклічне регулювання економіки, забезпечення доходів певних верств населення, підтримка конкурентного середовища, забезпечення певного мінімуму доходу кожному працездатному члену суспільства, облік побічних ефектів;
- г) правильно – пп. а, б, в.

7. До економічних функцій держави в сучасних суспільних системах не належить:

- а) захист конкуренції;
- б) забезпечення доходів певних верств населення;
- в) стабілізація економіки;
- г) гарантія певного мінімуму доходу кожному працездатному члену суспільства.

8. До функцій держави в ринковій економіці не входить:

- а) регулювання цін на продукцію приватного сектора;
- б) законотворча діяльність;
- в) підтримка конкурентного середовища;
- г) антициклічне регулювання економіки.

9. За рахунок тільки держбюджету виробляються:

- а) засоби виробництва;
- б) продукти індивідуального споживання;
- в) товари суспільного користування;
- г) правильно – пп. а, в.

10. Що не є товарами суспільного користування?

- а) забезпечення правопорядку;
- б) ліки від СНІДу;
- в) модний одяг;
- г) освітлення вулиць.

11. Чому виробництво суспільних благ здійснюється державою?

- а) приватні підприємства не зацікавлені у виробництві суспільних благ;
- б) держава отримує значні доходи від виробництва суспільних благ;
- в) тільки держава може використовувати ресурси, необхідні для виробництва суспільних благ;
- г) виробництво суспільних благ необхідно для зменшення безробіття.

12. З наведених ситуацій прикладом негативного зовнішнього ефекту є:

- а) фірма витратила значні кошти на озеленення прилеглої території;
- б) будівництво багатопверхового будинку погіршило панораму історичного центру міста;
- в) обіди в ресторанах швидкого харчування збільшують кількість хворих на ожиріння;

г) міжнародний конкурс етнічних танців в Україні сприяв зростанню прибутків готелів та туристичних фірм.

13. Які державні витрати вирівнюють доходи населення?

- а) трансферти;
- б) закупівля ресурсів та продуктів;
- в) субсидії підприємствам;
- г) заробітна плата працівників державних підприємств.

14. Податки - це:

- а) грошові суми, що стягуються з кожної працюючої людини;
- б) грошові і натуральні платежі, що виплачуються людиною державі;
- в) грошові суми, що стягуються державою з прибутку і заробітної плати;
- г) обов'язкові платежі домашніх господарств і підприємств до бюджету держави;

15. Податки, об'єктом яких є дохід або майно платника – це:

- а) непрямі податки;
- б) прямі податки;
- в) специфічні податки;
- г) правильно – пп. а, в.

16. Прямий податок це:

- а) податок на додану вартість;
- б) податок з доходів фізичних осіб;
- в) специфічний акцизний збір;
- г) митний платіж.

17. Прикладом непрямого податку є:

- а) податок на додану вартість;
- б) акцизний збір;
- в) податок з доходів фізичних осіб;
- г) правильно – пп. а, б.

18. Прогресивне оподаткування:

- а) податкова ставка росте з ростом величини доходу;
- б) податкова ставка знижується з ростом доходу;
- в) податкова ставка не пов'язана з доходом;
- г) податкова ставка залишається постійною незалежно від доходу.

19. Пропорційне оподаткування:

- а) податкова ставка росте з ростом величини доходу;

- б) податкова ставка знижується з ростом доходу;
- в) податкова ставка не пов'язана з доходом;
- г) податкова ставка залишається постійною незалежно від доходу.

20. Який з перерахованих податків фактично виплачується кінцевим споживачем:

- а) земельний податок;
- б) прибутковий податок;
- в) акцизний збір;
- г) платежі в пенсійний фонд.

21. Податок на додану вартість :

- а) включається в собівартість товару;
- б) включається у витрати підприємства;
- в) включається у відпускну ціну товару;
- г) правильно – пп. а, б, в.

22. До цільових (спеціальних) податків не відносяться:

- а) експортні та імпорتنі мита;
- б) платежі у фонд зайнятості;
- в) платежі в „чорнобильській фонд”;
- г) платежі в пенсійний фонд.

23. Фіскальна політика держави – це:

- а) вплив на макроекономічне становище за допомогою регулювання податків та державних витрат;
- б) вплив на макроекономічне становище за допомогою державного контролю над грошовим обігом у країні;
- в) діяльність держави спрямована на скорочення сукупного попиту шляхом підвищення рівня оподаткування;
- г) діяльність держави спрямована на досягнення умов повної зайнятості в економіці.

24. Урядова політика в галузі витрат і оподаткування називається:

- а) монетарною політикою;
- б) політикою розподілу доходів;
- в) фіскальною політикою;
- г) політикою, заснованою на кількісній теорії грошей.

25. Дефіцит державного бюджету утворюється, коли:

- а) витрати держави зменшуються;
- б) сума податкових надходжень скорочується;
- в) сума витрат держави перевищує суму надходжень до бюджету;
- г) правильно – пп. а, б.

26. Дефіцит державного бюджету може фінансуватись за рахунок:

- а) додаткової емісії;
- б) державних запозичень;
- в) зменшення державних витрат;
- г) усі відповіді правильні.

27. Сучасна банківська система України побудована за принципом:

- а) однорівневої банківської системи;
- б) дворівневої банківської системи;
- в) трьохрівневої банківської системи;
- г) правильна відповідь відсутня.

28. До основних функцій Центрального банку відноситься:

- а) визначення нормативів діяльності комерційних банків, кредитно-грошове регулювання, кредитування підприємств, формування та збереження золото-валютних резервів в країні;
- б) кредитно-грошове регулювання, контроль діяльності комерційних кредитних установ, кредитно-розрахункове обслуговування уряду, формування та збереження офіційних золотовалютних резервів в країні;
- в) проведення грошової емісії, регулювання грошового обігу, визначення нормативів діяльності комерційних банків, формування офіційних золото-валютних резервів країни, кредитно-розрахункове обслуговування уряду;
- г) правильно – пп. б, в.

29. Основними функціями комерційних банків є:

- а) залучення депозитів, видача кредитів, розрахунково-масове обслуговування клієнтів, грошова емісія, обмін валют;
- б) залучення вкладів, видача кредитів, проведення платежів, обмін валют;
- в) залучення вкладів, видача кредитів проведення платежів, обмін валют, посередницькі операції з цінними паперами, факторинг, трастові операції, консалтинг;
- г) правильна відповідь відсутня.

30. До функцій центрального банку не належить:

- а) проведення грошової емісії;
- б) регулювання грошового обігу;
- в) визначення нормативів діяльності комерційних банків.
- г) правильна відповідь відсутня.

31. До методів кредитно-грошового регулювання, що здійснюються центральним банком, не належить:

- а) зміна обов'язкової резервної норми;
- б) зміна облікової ставки;
- в) проведення операцій на відкритому ринку;
- г) перерозподіл бюджетних коштів держави

32. Зміна обов'язкової резервної норми:

- а) скорочує кредитні ресурси комерційних банків;
- б) не впливає на обсяг реальних кредитних ресурсів комерційних банків;
- в) зменшує або збільшує кредитні ресурси комерційних банків;
- г) збільшує кредитні ресурси комерційних банків.

33. Операції центрального банку на відкритому ринку – це:

- а) придбання або продаж державних боргових зобов'язань (у формі цінних паперів);
- б) придбання або продаж іноземної валюти;
- в) недопущення ненадійних приватних цінних паперів до обігу на фондовій біржі;
- г) засіб регулювання ринку вільних капіталів.

Вправа 3. Визначте яке з положень правильне, а яке помилкове

1. Необхідність втручання держави в економічне життя суспільства визначається нездатністю ринку вирішувати ряд економічних проблем.
2. Побічний ефект може бути тільки негативним.
3. Захист конкуренції не відноситься до економічних функцій держави в сучасних умовах.

4. Непряме регулювання економічних відносин державою припускає безпосереднє встановлення визначених законодавчих норм у взаєминах економічних суб'єктів, які вони можуть виконувати або ні.

5. Пряме регулювання економіки державою припускає зміни умов діяльності економічних суб'єктів.

6. Засіб збереження, як функція грошей, являється найбільш вразливою для інфляції.

7. Кредит прискорює кругообіг фондів підприємств.

8. Облікова ставка – це процентна ставка по кредитах, що надаються комерційними банками підприємствам.

9. Резервна норма – це сума коштів, які повинні мати комерційні банки по відношенню до суми прийнятих вкладів на своїх рахунках.

10. Рестриктивна кредитно-грошова політика реалізується шляхом обмеження грошової пропозиції

11. Експансіоністська кредитно-грошова політика здійснюється шляхом розширення грошової пропозиції і спрямована на стимулювання росту виробництва і зайнятості.

12. Ціллю рестриктивної кредитно-грошової політики є стримування інфляції.

13. Сутність операцій на відкритому ринку полягає в купівлі/продажу державних цінних паперів.

14. Головним джерелом доходів держави є податки.

15. Непрямі податки вилучаються у сфері реалізації або споживання товарів та послуг.

16. Прямі податки – це земельний податок, прибутковий податок з громадян, акцизи і мито.

17. Великий державний борг не може призвести до банкрутства держави.

18. Фіскальна політика – це заходи уряду, спрямовані на зниження безробіття та інфляції.

19. Державний бюджет профіцитний коли доходи перевищують видатки.

20. Бюджетна система України – це сукупність бюджетів різних рівнів: державних, обласних, міських, районних, Автономної Республіки Крим.

21. Необхідність втручання держави в економічне життя суспільства визначається нездатністю ринку вирішувати ряд економічних проблем.

22. Кредит прискорює кругообіг фондів підприємств.

23. Головним джерелом доходів держави є податки.

24. Прямі податки – це земельний податок, прибутковий податок з громадян, акцизи і мито.

25. Великий державний борг не може призвести до банкрутства держави.

26. Фіскальна політика – це заходи уряду, спрямовані на зниження безробіття та інфляції.

ТЕМА 10. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ

Термінологічний словник

Експорт - продаж товарів та послуг зарубіжному контрагенту.

Імпорт - купівля у зарубіжного контрагента товарів та послуг.

Міграція трудових ресурсів - переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу з метою пошуку роботи, нових сфер застосування своїх здібностей, кращих умов життя.

Міжнародний поділ праці - спеціалізація країн на виробництві певних видів товарів відповідно до їх природно-кліматичних, історичних та економічних умов.

Міжнародний рух капіталу - переміщення капіталу за кордон (з-за кордону) для отримання прибутку.

Портфельні інвестиції - капіталовкладення без права управлінського контролю за об'єктами інвестування.

Протекціонізм - політика держави, спрямована на захист національної економіки від іноземної конкуренції.

Прямі інвестиції - капіталовкладення з правом управлінського контролю за об'єктами інвестування.

Фритредерство - політика вільної торгівлі стосовно лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення вільного доступу на національний ринок товарів, капіталу, робочої сили тощо.

Світове господарство - єдність національних економік, пов'язаних міжнародним поділом праці, торговельно-виробничими, фінансовими та науково-технічними зв'язками.

ВПРАВИ

Вправа 1. Для кожного положення, що наводиться далі, знайдіть відповідний термін або поняття

1. Валюта, яка вільно обмінюється на валюти інших країн.
2. Валютний курс, який формується на валютному ринку за відсутності валютної політики з боку держави.
3. Відкритий тип торговельної економічної політики, який заохочує або не чинить опору вивозу або ввозу товарів.
4. Інвестиції з правом управлінського контролю за об'єктами інвестування.
5. Інвестиції, що здійснюються без права управлінського контролю за об'єктами інвестування.
6. Курс валюти, який підтримується Центральним банком країни за допомогою здійснення валютних інтервенцій.
7. Обовязковий внесок, що стягується митними органами при імпорті або експорті товарів.

8. Переміщення капіталу із однієї країни в іншу з метою отримання більш високих прибутків.

9. Переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу з метою пошуку роботи, нових сфер застосування своїх здібностей або кращих умов життя.

10. Політика держави, спрямована на захист національної економіки від іноземної конкуренції.

11. Процес взаємного переплетіння виробничих процесів різних країн світу, що потребує проведення узгодженої економічної політики.

12. Процес встановлення і поглиблення стійких зв'язків між підприємствами різних країн світу.

13. Спеціалізація окремих країн на виробництві певних видів товарів і послуг, яка здійснюється у межах світового господарства.

14. Сукупність національних економічних систем, що взаємопов'язані і взаємодіють між собою на основі міжнародного поділу праці.

15. Ціна однієї валюти, виражена в грошових одиницях іншої країни.

Терміни і поняття:

б) конвертована валюта;	у) міграція трудових ресурсів;
ж) валютний курс, що вільно формується;	ф) міжнародна економічна інтеграція;
л) валютний курс;	х) міжнародний поділ праці;
м) митний збір;	ц) міжнародний рух капіталу;
н) прямі інвестиції;	ч) політика фритредерства;
п) світове господарство;	щ) торговий баланс;
с) інтернаціоналізація;	щ) портфельні інвестиції.
т) політика протекціонізму;	

Вправа 2. Знайдіть єдино правильну відповідь

1. Сукупність національних економічних систем, що взаємопов'язані і взаємодіють між собою на основі міжнародного поділу праці - це:

а) міжнародна спільнота;	б) світове господарство;
в) міжнародні зв'язки;	г) міжнародна інтернаціоналізація.

2. Світове господарство виникає на основі:

а) валютної системи ;	б) міжнародного поділу праці;
в) системи міжнародної торгівлі;	г) правильна відповідь відсутня.

3. До факторів спеціалізації окремих країн у рамках світового господарства не можна віднести:

- а) географічне місце розташування;
- б) природно-кліматичні умови;
- в) ресурсні можливості;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. Головною причиною виникнення і розвитку світового господарства є:

- а) інтернаціоналізація господарського життя;
- б) формування національних валютних систем;
- в) збільшення масштабу товарообігу;
- г) посилення конкурентної боротьби.

5. Який із етапів розвитку не є характерним для світового господарства?

- а) етап світової торгівлі;
- б) етап економічної інтеграції;
- в) етап іноземних інвестицій;
- г) правильна відповідь відсутня.

6. Торговий баланс – це:

- а) співвідношення між зовнішньоторгівельним оборотом країни експортом;
- б) співставлення величин експорту і імпорту країни з метою виявлення стану її зовнішньоторгівельної діяльності.
- в) співвідношення між різницею цін товарів, завезених за визначений період, і різницею цих товарів, вивезених країною;
- г) правильна відповідь відсутня.

7. Перевищення експорту над імпортом – це:

- а) позитивне сальдо торговельного балансу;
- б) від'ємне сальдо торговельного балансу;
- в) нейтральне сальдо торговельного балансу;
- г) правильна відповідь відсутня.

8. При проведенні протекціоністської політики не застосовуються у якості інструментів :

- а) низькі митні збори на імпортні товари;
- б) квотування імпорту;
- в) ліцензування імпорту;
- г) правильна відповідь відсутня.

9. Політика держави, спрямована на захист національної економіки від іноземної конкуренції – це:

- а) фритредерство;
- б) лібералізм;
- в) протекціонізм;
- г) правильна відповідь відсутня.

10. Кількісні обмеження на ввіз або вивіз товарів – це:

- а) акциз;
- в) мито;
- б) квота;
- г) демпінг.

11. Фритредерство – це тип зовнішньоекономічної політики, яка:

- а) заохочує чи не перешкоджає вивозу і ввозу товарів;
- б) обмежує імпорт;
- в) встановлює спеціальні квоти на експорт;
- г) правильна відповідь відсутня.

12. Фритредерство у якості зовнішньоекономічної політики застосовується:

- а) тільки країнами із близьким рівнем розвитку;
- б) слаборозвиненими країнами;
- в) усіма країнами світу;
- г) правильна відповідь відсутня.

13. Закордонні приватні інвестиції здійснюються, як правило, з метою:

- а) отримання більш високого прибутку;
- б) надання допомоги іноземним країнам;
- в) досягнення політичних цілей власної країни;
- г) сприяння соціальному розвитку іноземної держави .

14. До форм здійснення закордонних інвестицій не відноситься:

- а) придбання акцій закордонних компаній, створення спільних підприємств;
- б) надання позик іноземним суб'єктам;
- в) придбання акцій, випущених іноземними емітентами;
- г) бартерний обмін з іноземним суб'єктом.

15. У залежності від суб'єкта інвестування іноземні інвестиції поділяються на:

- а) прями та портфельні;
- б) виробничі та фінансові;
- в) приватні та державні;
- г) правильна відповідь відсутня.

16. Портфельні інвестиції – це:

- а) уся величина іноземних інвестицій;
- б) інвестиції, що дають право контролю над виробництвом;
- в) тільки державні інвестиції за кордоном;
- г) правильна відповідь відсутня.

17. Повний контроль над об'єктами закордонних капіталовкладень забезпечують:

- а) прями інвестиції;
- б) державні інвестиції;
- в) портфельні інвестиції;
- г) міждержавні інвестиції..

18. Що не можна віднести до причин міграції робочої сили?

- а) національні розбіжності у заробітній платі;
- б) національні особливості у рівні безробіття;
- в) різну структуру зайнятості у країнах світу;
- г) правильна відповідь відсутня.

19. Який із процесів не можна вважати формою міграції трудових ресурсів?

- а) отримання освіти за кордоном;
- б) виїзд на постійне місце проживання;
- в) робота за контрактом;
- г) виїзд на сезонну роботу.

20. Як називається співвідношення коштів, отриманих за експорт, і коштів, сплачених за імпорту товарів і послуг?

- а) платіжний баланс;
- б) бюджетний дефіцит;
- в) торговий баланс;
- г) доход від зовнішньої торгівлі.

21. Ціна однієї валюти, виражена в грошових одиницях іншої країни –це:

- а) котирування валюти;
- б) ревальвація;
- в) курс валюти;
- г) конвертованість валюти.

22. Підвищення курсу національної валюти може стимулювати:

- а) експорт;
- б) імпорт;
- в) демпінг;
- г) правильна відповідь відсутня.

23. Зниження валютного курсу національної грошової одиниці робить менш вигідним:

- а) експорт товарів;
- б) імпорт товарів;
- в) застосування митних інструментів регулювання;
- г) не впливає на зовнішньоекономічні умови господарювання.

24. Як може вплинути на фізичний обсяг експорту та імпорту України помітне зниження ціни гривні в іноземних валютах?

- а) експорт та імпорт зростуть;
- б) експорт знизиться, а імпорт зросте;
- в) експорт та імпорт знизяться;
- г) експорт зросте, а імпорт знизиться.

25. Який із нижчеперелічених заходів збільшує пропозицію іноземної валюти в обмін на вітчизняну?

- а) імпорт капіталу;
- б) імпорт товарів;
- в) імпорт послуг;
- г) експорт капіталу.

26. До балансів міжнародних розрахунків не можна віднести:

- а) платіжний баланс;
- б) розрахунковий баланс;
- в) баланс міжнародної заборгованості;
- г) правильна відповідь відсутня.

27. Операції, завдяки яким відбувається збільшення іноземної валюти в країні називаються:

- а) кредитовими;
- б) дебетовими;
- в) накопичувальними;
- г) депозитними.

28. Яка змінна не зараховується на рахунок поточних операцій як складової платіжного балансу?

- а) транспортні послуги іноземним державам;
- б) товарний експорт;
- в) чисті доходи від інвестицій;
- г) зміни в активах країни за кордоном.

29. До дебетових статей платіжного балансу можна віднести:

- а) експорт товарів та послуг;
- б) відсотки та дивіденди від закордонних інвестицій;
- в) надання позик іншим країнам;
- г) доходи від іноземного туризму.

30. Якщо населення країни за певний період заплатило іноземцям більше, ніж отримало від них, то яким буде платіжний баланс?

- а) урівноваженим;
- б) дефіцитним;
- в) профіцитним;
- г) нестабільним.

31. Яким чином може бути покритий дефіцит платіжного балансу країни?

- а) позика за кордоном;
- б) використання золотовалютних резервів країни;
- в) девальвація національної валюти;
- г) правильно – пп. а, б.

32. До методів регулювання платіжного балансу не відноситься:

- а) прямий контроль над торговими та фінансовими потоками;
- б) зміна обмінного курсу національної валюти;
- в) заходи з регулювання рівня облікової ставки відсотку;
- г) правильна відповідь відсутня.

33. Валютний курс – це ціна грошової одиниці, виражена у:

- а) американських доларах;
- б) грошових одиницях інших країн;
- в) вільно конвертованій валюті;
- г) правильно пп. а,б,в.

34. На валютний курс не впливає:

- а) відносна зміна національного доходу країн;
- б) рівень інфляції в країні;
- в) зміна рівня реальних ставок відсотка;
- г) правильна відповідь відсутня.

35. Зростання курсу долара щодо японської ієни створює сприятливі умови для:

- а) збільшення американського експорту в Японію;
- б) збільшення японського експорту в США;
- в) взаємного скорочення зовнішньої торгівлі;
- г) розширенню торгівлі з третіми країнами.

36. Як називається валюта, що використовується тільки для обслуговування внутрішніх економічних операцій?

- а) частково конвертована;
- б) вільно конвертована;
- в) неконвертована;
- г) правильна відповідь відсутня.

37. Світове господарство – це:

- а) сукупність усіх відокремлених національних господарств;
- б) система національних господарств, пов'язаних міжнародним поділом праці;
- в) система міжнародної торгівлі;
- г) правильна відповідь відсутня.

Вправа 3. Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове

1. Міграція робочої сили тільки позитивно впливає на розвиток економіки країни-експортера.
2. Обмеження імпорту веде до збереження в країні неефективних галузей і стримує зростання ефективних виробництв
3. Імпорт товарів і послуг призводить до зростання внутрішніх цін і до появи інфляції.
4. Прямі іноземні інвестиції утворюються шляхом придбання акцій іноземних підприємств у розмірах, що не забезпечують право власності.
5. Категорії валюта і валютний курс є синонімами.
6. Різниця між експортом і імпортом називається зовнішньоторговельним оборотом.

7. Захист галузей з метою забезпечення національної безпеки – один з аргументів на користь установаження торгових бар'єрів.

8. Економічний добробут країни при введенні режиму вільної міжнародної торгівлі завжди нижче, ніж при введенні імпортного мита.

9. Наявність імпортного мита стимулює внутрішнє споживання в країні.

10. Золотий стандарт – це форма функціонування сучасної валютної системи.

11. Надання позик резидентам інших країн відображають у кредиті платіжного балансу країни.

12. Якщо валютний курс гривні стосовно долара знижується, то можна говорити, що долар знецінився стосовно гривні.

13. Пропорція обміну двох валют – це встановлення режиму їх конвертованості.

14. Валютний курс устанавлюється виключно державою.

15. Валютний курс залежить від відносних реальних відсоткових ставок у різних країнах.

16. Одним з принципів складання платіжного балансу є система “подвійного запису”.

17. Рахунки операцій з капіталом та фінансових операцій платіжного балансу показують джерела фінансування реальних матеріальних цінностей.

18. Позитивне сальдо торгового балансу характеризує перевищення імпорту товарів над їх експортом.

19. Підвищення курсу гривні щодо іноземної валюти означає, що іноземна валюта стала більш дорогою відносно гривні.

20. Сумарний результат зовнішньоекономічної діяльності держави відображається в платіжному балансі .

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Дисципліна “Основи економічної теорії” забезпечується наступними методичними розробками кафедри та навчальними посібниками:

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: Навч. посібник.-К.: Знання, 2006.-263с.
2. Баликоев В. С. Общая экономическая теория. Учебное пособие. – Новосибирск: ТОО «ЮКЭА», НПК «Модус», 1996. – 342 с.
3. Бобров В. Я. Основы рыночной экономики.– К. : “Либідь”, 1995. – 215 с.
4. Войтов А. Г. Экономика. Общий курс: Учебник. – М.: Информ. внедр. центр «Маркетинг», 2000.–582с.
5. Гальчинський А. С. та ін. Основи економічної теорії: Підручник – К. : Вища школа, 1995.–471с.
6. Дзюбик С., Ривак О. Основи економічної теорії. – К.: “Основи”, 1994. – 333с.
7. Економічна теорія: Навчальний посібник / М. М. Баб’як, Л. А. Пешенкова, А. В.Рибчук. – Міністерство освіти і науки України. – К. : Центр навчальної літератури, 2005.–200 с.
8. Економічна теорія: Підручник / В.А. Предборський, Б.Б. Гарін, В.Д. Кухаренко.-К.: Кондор, 2007.-492с.
9. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича.- К.: Знання, 2006.-632с.
- 10. Задоя А. А., Петруня Ю. Е. Основы экономики. Учеб. пособие. – К.: Вища школа – Знання, 1998. – 478с.**
11. Каменецкий В.А., Патрикеев В.П. Основы экономической теории. Курс теории. Курс лекций – СПб. -2000.-150с.
12. Методичні вказівки з вивчення дисципліни «Основи економічної теорії» для студентів неекономічних спеціальностей очної форми навчання Укладачі: Нікєєнко Т. В., Черкавська Т. М. Дніпропетровськ: НГУ, 2004 – 24 с.
13. Мочерний С.В. Основы экономических знаний: Підручник . – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 304с.
14. Основи економічної теорії. Підручник: У 2 кн. Кн.1: / за ред. Ю.В. Ніколенка. – К.: Либідь, 1998.
15. Основи економічної теорії. Підручник: У 2 кн. Кн.1: / за ред. Ю.В. Ніколенка. – К.: Либідь, 1998. – 272с.
16. Основи економічної теорії. Підручник: У 2 кн. Кн.2: / за ред. Ю.В. Ніколенка. – К.: Либідь, 1998. – 272с.
17. Основи економічної теорії. Тестові завдання для студентів. Упорядники: Задоя А. О., Петруня Ю. Є. Дніпропетровськ НГА України, 1998 – 82 с.
18. Основи економічної теорії: Підручник / За ред. А.А. Чухна. – К.: Вища шк., 2001. – 605 с.
19. Основы экономической теории: Учеб. пособие / Под ред И.П. Николаевой – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 231 с.

20. Основы экономической теории: Учебник. / Под ред. С.В.Мочерного. – К.: В-во “Знания”, КОО, 2000. – 607 с.
21. Петруня Ю. Е. Основы экономической теории: Учебное пособие / Ю. Е. Петруня, А.А.Задоя.– К.: Знания, 2008.–420 с.
22. Экономическая теория. Учебник. / Камаев В. Д. и колл. авт – М.: Гуманит.изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 640с.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Абсолютна рента - рента, утворена монополією приватної власності на землю.

Авансований капітал - промисловий капітал, вкладений у засоби виробництва та робочу силу.

Адміністративні методи - методи державного впливу, які визначають не економічні умови діяльності суб'єктів господарювання, а саму можливість її здійснення.

Акціонерне товариство - форма об'єднання капіталів учасників підприємства, яка засвідчує внесення капіталу у формі акцій, що дає право на отримання доходу та участь в керуванні підприємством.

Амортизація - процес поступового перенесення вартості основного капіталу на вироблену продукцію в міру його зношення.

Аналіз - метод дослідження, за якого об'єкт дослідження розкладається на складові, кожен з яких вивчають окремо.

Антиглобалізм - сукупність суспільних рухів і людей, об'єднаних ідеєю протистояння світовій глобалізації.

Антимонопольна діяльність - комплекс заходів, розроблених і впроваджених у багатьох країнах світу, спрямованих на обмеження діяльності монополій, а також створення відповідного законодавства.

Виробництво - процес створення матеріальних і нематеріальних благ, необхідних для існування та розвитку людини.

Виробничі відносини - відносини між людьми у процесі суспільного виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ та послуг.

Виробничі можливості - максимально можливий обсяг продукції, виробленої при повному та ефективному використанні наявних ресурсів.

Витрати капіталу - витрати постійного капіталу на купівлю засобів виробництва і змінного – робочої сили.

Відтворення - безперервність процесу виробництва товарів та послуг, на основі якого відбувається оновлення елементів економічної системи.

Власність - сукупність відносин між суб'єктами господарювання щодо привласнення умов та результатів виробництва.

Внутрішньогалузева конкуренція - боротьба виробників однієї галузі (сфери) виробництва за вигідніші умови виробництва та збуту товарів.

Глобалізація - всеохопний процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему.

Глобалістика – самостійна галузь знань про найзагальніші, планетарні проблеми сучасного і майбутнього розвитку людської цивілізації.

Глобальні проблеми – всезагальні проблеми, що відзначаються загальнопланетарним за своїми масштабами і значенню характером, пов'язані з життєвими інтересами народів усіх країн, становлять загрозу життю для всього людства і можуть бути вирішені спільними діями всіх країн світу.

Глобальні проблеми - проблеми, пов'язані з природними економічними та соціальними явищами, що виникли в процесі розвитку сучасної цивілізації та мають загальнопланетарний характер.

Господарський механізм - сукупність форм і методів регулювання економічних процесів та суспільних дій економічних суб'єктів на основі знання економічних законів, використання економічних важелів, правових норм та інституційних утворень.

Гроші як економічна категорія - особливий товар, який виконує роль загального еквівалента, виступає посередником в обміні товарів і виражає економічні відносини між людьми щодо виробництва та обміну.

Грошовий обіг - рух грошей у готівковій і безготівковій формах, який обслуговує реалізацію товарів і нетоварних платежів у господарстві.

Дедукція - метод пізнання від загального до одиничного.

Демілітаризація економіки – це роззброєння і ліквідація оборонних галузей виробництва.

Державне підприємство - господарська або інша підприємницька діяльність державних підприємств з виробництва матеріальних благ та надання послуг суб'єктам економіки.

Державне регулювання економіки - сукупність заходів державного впливу на об'єкти і процеси з метою певного спрямування господарської діяльності суб'єктів національної економіки, узгодження їх інтересів та дій для реалізації конкретних цілей.

Державний сектор економіки - комплекс господарських об'єктів, які повністю або частково належать центральним чи місцевим органам державної влади і використовуються державою для виконання економічних, соціально-культурних і політичних функцій.

Державно - монополістичний капіталізм - система економічних відносин, в якій поєднуються і взаємодіють монополізований бізнес і політична влада держави у межах приватнокапіталістичних (ринкових) виробничих відносин

Державно-монополістичний капіталізм - зростання економічної ролі держави, її об'єднання з економічною силою монополій в один механізм з метою пристосування до потреб продуктивних сил, збагачення монополій та утримання в залежності широких верств населення.

Диференціальна рента - додатковий чистий дохід, отриманий у результаті продуктивнішої праці на кращих за родючістю та місцезнаходженням землях або завдяки підвищенню продуктивності землі за рахунок додаткових вкладень капіталу.

Додаткова вартість - вартісна форма додаткового продукту, створеного додатковою працею найманих працівників.

Додатковий продукт - продукт, створюваний додатковою працею і який перевищує необхідний продукт.

Досконала конкуренція - економічне суперництво, за якого жоден з ринкових суб'єктів не може впливати на загальну ринкову ситуацію або цей вплив такий незначний, що ним можна знехтувати.

Дохід - певна кількість грошових коштів, матеріальних благ чи послуг, отриманих фізичною особою, підприємством чи економікою в цілому за певний проміжок часу.

Екологічно безпечне розширене відтворення світової економіки - нарощування обсягів виробництва, яке супроводжується прискореним розвитком технологій, які поступово поліпшують навколишнє середовище та якість життя людей на земній планеті.

Екологія - характеризує взаємовідносини суспільства з природою, посилення людського впливу на навколишній світ.

Економічна категорія - абстрактне, логічне, теоретичне поняття, яке в узагальненому вигляді виражає суттєві властивості економічних явищ і процесів.

Економічна політика - цілісна система заходів держави, спрямованих на розвиток національної економіки в інтересах усіх соціальних груп суспільства.

Економічна система - сукупність взаємопов'язаних і певним чином упорядкованих елементів економіки, що утворюють певну цілісність, економічну структуру суспільства.

Економічне відокремлення виробників - відокремленість виробників, яка робить їх економічно самостійними товаровласниками. Вони самі, на свій страх і ризик, вирішують, що, де, коли і скільки виготовляти, з ким і на яких умовах здійснювати обмін.

Економічне зростання - збільшення обсягів національного виробництва в абсолютному вираженні або у розрахунку на душу населення за певний період.

Економічне моделювання - формалізований опис економічних процесів і явищ, структура якого абстрактно відтворює реальну картину економічного життя.

Економічний закон - найсуттєвіші, стійкі, постійно повторювані, причинно-наслідкові взаємозв'язки і взаємозалежності економічних процесів та явищ.

Економічний закон зростання потреб - безперервний розвиток потреб - рушійна сила економічного та духовного прогресу людства, що у свою чергу стимулює появу нових потреб.

Економічні інтереси - усвідомлене прагнення економічних суб'єктів задовольнити певні потреби, що є об'єктивним спонукальним мотивом до їх господарської діяльності.

Економічні методи - способи впливу держави на перебіг економічних процесів за рахунок створення певних умов, в яких економічна діяльність суб'єктів господарювання є доцільною з точки зору реалізації приватних інтересів.

Економічні потреби - потреби в економічних благах.

Експорт - продаж товарів та послуг зарубіжному контрагенту.

Екстенсивне економічне зростання - збільшення обсягів виробництва шляхом кількісного приросту факторів виробництва за їх незмінних якісних характеристик.

Ефективність виробництва - категорія, яка характеризує віддачу, результативність виробництва і свідчить про якість економічного зростання.

Закон грошового обігу - стійкі внутрішні зв'язки між кількістю грошей в обігу та масою товарів, рівнем цін, швидкістю обороту грошей.

Закон попиту - зворотний причинно-наслідковий зв'язок між ціною товару та величиною попиту.

Закон пропозиції - прямий причинно-наслідковий зв'язок між ціною товару та величиною пропозиції.

Заробітна плата - ціна, що її сплачує роботодавець найманому працівникові за функціональне використання його праці.

Засоби виробництва - сукупність предметів та засобів праці.

Засоби праці - річ або комплекс речей, якими людина діє на предмет праці.

Збереження миру – це ліквідація озброєнь, демілітаризація економік усіх країн планети, повна ліквідація воєнних блоків та воєнних конфліктів як між країнами, так і в окремих країнах.

Земельна рента - ціна, сплачена за використання землі та інших природних ресурсів.

Змінний капітал - частка авансованого промислового капіталу, вкладена в найм робочої сили, яка змінює свою вартість у процесі виробництва і стає джерелом додаткової вартості.

Змішане товариство - об'єднання кількох фізичних і (або) юридичних осіб, що поділяються на дійсних членів і членів-вкладників.

Ідеологічні методи - пропаганда у засобах масової інформації, заходи виховної й освітньої політики.

Імпорт - купівля у зарубіжного контрагента товарів та послуг.

Індивідуальне підприємство - підприємство, яке створюється і контролюється однією особою.

Індукція - метод пізнання від окремого до загального.

Інтенсивне економічне зростання - збільшення обсягів виробництва за рахунок удосконалення факторів виробництва та ефективнішого їх використання.

Інфляція - знецінення грошей, спричинене диспропорцією в суспільному виробництві та порушенням законів грошового обігу, яке виявляється у стійкому зростанні цін на товари і послуги.

Інфраструктура - комплекс інститутів, підприємств, організацій, які забезпечують безперервне функціонування ринку.

Капітал як економічна категорія - самозростаюча вартість; вартість, яка дає додаткову вартість.

Класифікація глобальних проблем - поділ глобальних проблем на проблеми взаємодії природи і суспільства, суспільних взаємовідносин, розвитку людини і забезпечення її майбутнього.

Конверсія – зміна пропорцій розподілу фінансових, людських і матеріальних ресурсів між цивільною і воєнними сферами, переключення в ході роззброєння воєнного виробництва й інших видів військової діяльності на мирні цілі.

Конкуренція - суперництво економічних суб'єктів за кращу реалізацію своїх економічних інтересів.

Маса додаткової вартості - абсолютна величина додаткової вартості.

Маса прибутку - абсолютний розмір прибутку в грошовому еквіваленті.

Метод політекономії - сукупність прийомів, засобів і принципів, за допомогою яких досліджуються категорії і закони функціонування та розвитку економічних систем.

Методи державного регулювання економіки - сукупність способів, прийомів та засобів державного впливу на соціально-економічний розвиток країни.

Міграція трудових ресурсів - переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу з метою пошуку роботи, нових сфер застосування своїх здібностей, кращих умов життя.

Міжгалузєва конкуренція - боротьба виробників різних галузей економіки за отримання найвищої норми прибутку.

Міжнародна економічна інтеграція - процес поєднання транснаціональних монополій з політичною і економічною міцністю національних держав і наднаціональних органів регулювання в єдиний інтернаціональний механізм

Міжнародний поділ праці - спеціалізація країн на виробництві певних видів товарів відповідно до їх природно-кліматичних, історичних та економічних умов.

Міжнародний рух капіталу - переміщення капіталу за кордон (з-за кордону) для отримання прибутку.

Мінова вартість - певне кількісне співвідношення (пропорція), в якій споживні вартості одного роду обмінюються на споживні вартості іншого роду.

Монополія - ринкова ситуація, за якої одна фірма повністю виробляє (продає) певний товар чи послугу на ринку.

Монопольна рента - рента, утворена обмеженістю і невідтворюваністю земель особливої якості чи певних кліматичних умов.

Моральне зношення основного капіталу - техніко-економічне старіння елементів основного капіталу, що виявляється у втраті доцільності їх подальшої експлуатації через появу дешевших або досконаліших засобів праці.

Натуральне господарство - тип організації господарства, за якого продукти виробляються для задоволення власних потреб (внутрішнього особистого або виробничого споживання).

Наукова абстракція - метод політекономії, який полягає в поглибленому пізнанні реальних економічних процесів шляхом виокремлення основних, найсуттєвіших ознак сторін певного явища, позбавлених усього випадкового, неістотного.

Недосконала конкуренція - ринкова ситуація, коли фірма (або декілька фірм) виробляє і постачає таку частку продукту, що може вирішальним чином впливати на формування ціни.

Необхідний продукт - частка суспільного продукту, необхідна для нормального відновлення фізичних і духовних здібностей працівника та членів його сім'ї.

Непрямі методи державного регулювання економіки - опосередкований вплив держави на економіку через економічні інтереси суб'єктів господарювання.

Нецінова конкуренція - завоювання конкурентної переваги товаровиробниками завдяки підвищенню якості та надійності продукції, удосконаленню методів збуту, наданню послуг, розширенню сфери післяпродажного обслуговування, подовженню терміну гарантії служби виробів, наданню споживачам кредитів на придбання товарів і послуг та інших пільг, використанню реклами.

Нове політичне мислення – усвідомлення усіма народами планети важливості і негайно вирішення глобальних проблем, включаючи розробку системи ефективних міжнародних процедур і механізмів, здатних збереження і розвиток людської цивілізації в цілому.

Номінальна заробітна плата - сума грошей, яку отримує найманий працівник за певний проміжок часу.

Номінальна цінність грошей - цифрове значення на грошах.

Норма додаткової вартості - відношення величини додаткової вартості до змінного фактора, виражене у відсотках.

Норма прибутку - відношення прибутку до всього авансованого капіталу, виражене у відсотках.

Норма прибутку - показник, який характеризує ступінь прибутковості капіталу як відсоткове відношення маси прибутку до всього авансованого капіталу.

Норма процента - відношення величини процента до величини позичкового капіталу, виражене у відсотках.

Об'єкти власності - усе те, що можна привласнити чи відчужити.

Оборотний капітал - частка промислового капіталу, яка впродовж одного періоду виробництва втрачає свою стару споживну вартість, повністю переносячи її у вартість виробленого товару.

Основний капітал - складова промислового капіталу, яка функціонує у формі засобів виробництва протягом кількох виробничо-технологічних циклів, переносячи свою вартість на вироблену продукцію частками.

Основні економічні функції держави - створення правової бази функціонування суб'єктів ринкової економіки; формування і захист конкурентного середовища; усунення негативних екстерналій; розподіл та перерозподіл доходів; виробництво суспільних товарів; регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Особиста унія - входження монополістів до парламенту, обіймання представниками монополізованого бізнесу ключових посад в урядових та бізнесових структурах.

Підприємство - відокремлена економічна структура, яка виробляє та реалізує певні товари та послуги.

Повне товариство - товариство, члени якого зберігають повну самостійність, але несуть відповідальність за зобов'язаннями не тільки майном підприємства, а й власним майном.

Позичковий процент - плата кредитору за користування позиченими грошима або матеріальними цінностями.

Попит - кількість товарів та послуг, які споживачі хочуть і здатні придбати на ринку за різною ціною впродовж певного проміжку часу.

Портфельні інвестиції - капіталовкладення без права управлінського контролю за об'єктами інвестування.

Постійний капітал - частка авансованого промислового капіталу, вкладена у засоби виробництва та перенесена конкретною працею на новостворений продукт, не збільшуючи його вартості.

Потреба - внутрішній мотив, який спонукає до економічної діяльності.

Право власності - сукупність узаконених державою прав і норм економічних взаємовідносин фізичних та юридичних осіб, які складаються між ними щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами власності.

Праця - доцільна свідома діяльність людини, спрямована на створення необхідних благ для задоволення потреб.

Предмет політекономії - наука про відносини між людьми у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ і послуг.

Предмет праці - об'єкти, на які спрямована праця людини; матеріальна основа майбутнього продукту.

Прибуток - дохід власників підприємства, визначений як різниця між виручкою від реалізації і загальними витратами на виробництво та реалізацію продукції.

Продуктивні сили - сукупність засобів виробництва і працівників з їх фізичними й розумовими здібностями, а також досягнення науки, технології, інформація, методи організації та управління виробництвом, що забезпечують створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення потреб.

Пропозиція - обсяг товарів та послуг, який виробники хочуть і здатні поставити на ринок за різною ціною впродовж певного проміжку часу.

Просте товарне виробництво - дрібне виробництво індивідуальних самостійних ремісників та селян, які працюють на ринок.

Протекціонізм - політика держави, спрямована на захист національної економіки від іноземної конкуренції.

Прямі інвестиції - капіталовкладення з правом управлінського контролю за об'єктами інвестування.

Прямі методи державного регулювання економіки - вплив на економіку через прямий державний примус економічних суб'єктів до виконання певних дій.

Реальна заробітна плата - кількість товарів та послуг, яку можна придбати в певний момент часу за суму номінальної заробітної плати.

Реальна цінність грошей - кількість товарів та послуг, які можна придбати за грошову одиницю.

Ринкова рівновага - ситуація на ринку, коли підприємці пропонують за певною ціною стільки товарів, скільки споживачі здатні купити.

Ринок - система економічних відносин, пов'язаних з обміном товарів та послуг на основі широкого використання різноманітних форм власності, товарно-грошових і фінансово-кредитних механізмів.

Робоча сила - сукупність фізичних та інтелектуальних здібностей людини, які вона використовує в процесі праці; здатність людини до праці.

Розвинуте товарне виробництво - вищий ступінь товарної організації господарства, що базується на великій приватній власності, найманій праці та машинній індустрії.

Світове господарство - єдність національних економік, пов'язаних міжнародним поділом праці, торговельно-виробничими, фінансовими та науково-технічними зв'язками.

Синтез - метод дослідження, при якому відбувається об'єднання різних елементів, сторін об'єкта в єдине ціле з урахуванням взаємозв'язків між ними.

Споживна вартість - здатність товару задовольняти будь-яку потребу людини.

Суб'єкти власності - персоніфіковані носії відносин власності.

Суспільний поділ праці - поділ праці, який породжує диференціацію (спеціалізацію) виробників на виготовленні певних продуктів або за певними видами діяльності.

Суспільний продукт - сукупність створених матеріальних благ та послуг за відповідний період.

Суспільно необхідна праця - уречевлена в товарі суспільна праця виробника.

Суспільно необхідний час - час, потрібний для виготовлення споживної вартості за наявних суспільно нормальних умов виробництва і при середньому в даному суспільстві рівні вмілості та інтенсивності праці.

Товар - економічне благо, що має суспільну споживну вартість та обмінюється на ринку.

Товари-комплементи - товари, споживання одного з яких обов'язково потребує споживання іншого.

Товариство - підприємство, в якому дві або більше осіб домовляються про його володіння і керування з метою спільної підприємницької діяльності.

Товариство з обмеженою відповідальністю - товариство, члени якого несуть відповідальність за діяльність підприємства тільки в межах розмірів своїх внесків.

Товари-субститути - товари, здатні задовольняти одну й ту саму потребу окремо один від одного.

Товарне господарство - форма організації суспільного господарства, за якої продукти виробляються не для власного споживання їх виробниками, а спеціально для обміну чи продажу на ринку.

Фактори, які впливають на процес глобалізації - науково-технічний прогрес, поглиблення інтернаціоналізації економіки, інтернаціоналізації освіти тощо.

Фритредерство - політика вільної торгівлі стосовно лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення вільного доступу на національний ринок товарів, капіталу, робочої сили тощо.

Функція засобу нагромадження - здатність грошей виходити з обігу, тимчасово припиняти свій рух, нагромаджуватися і перетворюватися на скарб.

Функція засобу обігу - здатність грошей бути посередником в обміні товарів та забезпеченні їх обігу.

Функція засобу платежу - обслуговування грошима погашення різноманітних боргових зобов'язань між суб'єктами економічних відносин.

Функція міри вартості - здатність грошей як загального еквівалента вимірювати вартість усіх інших товарів, надаючи їй форму ціни.

Функція світових грошей - здатність грошей обслуговувати міждержавні економічні відносини, пов'язані з розрахунками за зовнішньоторговельні операції, надання кредитів та з іншими угодами.

Цивільне виробництво – виробництво продукції для задоволення особистих потреб людей в предметах споживання і виробничих потреб.

Ціна землі - капіталізована рента, тобто грошовий капітал, що забезпечує його власникові відповідний дохід, але не у формі ренти, а величиною, еквівалентною відсотку на вкладення в банк.

Цінова конкуренція - завоювання конкурентної переваги за рахунок маніпулювання цінами.